

Endurskoðun aðalskipulags Fjarðabyggðar

Skipulags- og matslýsing

Sbr. 1. mgr. 30. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 og 2. mgr. 6. gr. laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006

6. mars 2020

FJARÐABYGGÐ

Efnisyfirlit

1 Fjarðabyggð	4
2 Um endurskoðunina	5
2.1 Hlutverk aðalskipulags	5
2.2 Hlutverk umhverfismats	5
2.3 Aðdragandi og áherslur	6
2.4 Áfangar	6
2.5 Samráð	7
3 Stefna og áætlanir	8
3.1 Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna	8
3.2 Landsskipulagsstefna	8
3.3 Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum	9
3.4 Vegvísir í ferðapjónustu	9
3.5 Svæðisskipulag Austurlands	10
3.6 Sókarnáætlun Austurlands 2020–2024	10
3.7 Byggðaáætlun	10
3.8 Samgönguáætlun	11
3.9 Kerfisáætlun Landsnets	11
3.10 Nýtingaráætlun fyrir hafsvæði	11
3.11 Áfangastaðaáætlun Austurlands	12

4 Búseta og húsnæði	13
4.1 Próun íbúafjölda og búsetu	13
4.2 Mannfjöldaspár	17
4.3 Fjölskyldugerðir	18
4.4 Meðalaldur	18
4.5 Aðfluttir og brottfluttir	19
4.6 Tengingar milli byggðakjarna	20
4.7 Húsnæði og lóðir	21
4.8 Lóðir fyrir íbúðarhúsnæði	22
4.9 Fasteignamarkaður	23
4.10 Göngufjarlægðir	24
4.11 Samfélagsþjónusta	25
4.12 Frístundabyggð	26
5 Atvinnustarfsemi	27
5.1 Hafnir	27
5.2 Störf í opinbera geiranum	28
5.3 Ferðapjónusta	29
6 Innviðir	31
6.1 Vegir og stígar	31
6.2 Orkudreifing	31

6.3 Fjarskipti	31	11.2 Umfang umhverfismatsins	42
7 Vernd	32	11.3 Mat á umhverfisáhrifum	42
7.1 Náttúruvernd	32	Heimildaskrá	43
7.2 Vatnsvernd	33		
7.3 Minjavernd	34		
7.4 Hverfisvernd	34		
8 Náttúruvá	35	Ráðgjöf við gerð lýsingarinnar:	
8.1 Ofanflóð	35	Alta ehf	
8.2 Hætta vegna loftslagsbreytinga	35		
9 Auðlindir og vistkerfi	36	A1400-006-U01	
9.1 Fiskeldi og nýting fjarðanna	36		
9.2 Landbúnaður	36		
9.3 Skógrækt og landgræðsla	37		
9.4 Orkuvinnsla	38		
9.5 Efnistaka	39		
10 Losun	40		
10.1 Gróðurhúsalofttegundir og orkuskipti	40		
10.2 Förgun úrgangs	40		
11 Tilhögun umhverfismats	41		
11.1 Matsskyldar framkvæmdir	41		

Hvað stendur í þessu skjali?

Hér er farið yfir ýmis atriði sem skipta máli við endurskoðun aðalskipulags Fjarðabyggðar. Aðalskipulag gerir grein fyrir stefnu bæjarstjórnar í mörgum málaflokkum, einkum þeim sem varða ráðstöfun lands, t.d. fyrir byggð og opin svæði. Aðalskipulagið hefur því áhrif á réttindi og skyldur þeirra sem búa og starfa í sveitarfélaginu og mikilvægt að fram komi sjónarmið þeirra sem hagsmuna eiga að gæta.

Kaflarnir hér á eftir draga fram stöðu ýmissa þátta í landnotkun og samfélagi sem aðalskipulagið byggir á. Í mörgum tilfellum hefur orðið breyting eða þróun sem kallar á að stefna í nágildandi aðalskipulagi sé uppfærð.

Til hvers er ætlast af mér?

Sem íbúi sveitarfélagsins eða annars konar hagsmunaaðili, er mikilvægt að þú kynnir þér áform um endurskoðunina og þau atriði sem hún byggist á, eins og hér er lýst. Nú er tækifæri til að koma á framfæri ábendingum sem þú telur að gagni koma við endurskoðunina sjálfa og atriðum sem huga þarf að.

Hvernig get ég brugðist við?

Þú getur sent ábendingar til **skipulagsfulltrúi@fjardabyggd.is** eða rætt það sem þú vilt benda á við kjörna fulltrúa og starfsfólk sveitarfélagsins, einkum þá sem hafa með skipulagsmál að gera.

Ábendingar má senda í bréfpósti til:

Skipulagsfulltrúi
Bæjarskrifstofur Fjarðabyggðar
Hafnargötu 2
730 Fjarðabyggð

Hvað gerist næst?

Þegar þessi lýsing hefur verið kynnt og viðbrögð við henni liggja fyrir fer sjálf endurskoðunin af stað undir umsjón eigna-, skipulags- og umhverfisnefndar. Haft verður nánara samráð við íbúa og fulltrúa atvinnulífs og félagasamtaka og síðan lögð fram drög að endurskoðuðu aðalskipulagi. Tillaga verður síðan fullgerð með hliðsjón af viðbrögðum við drögunum og hún auglýst formlega.

Sjá nánar kafla 2.4 um áfanga hér á eftir.

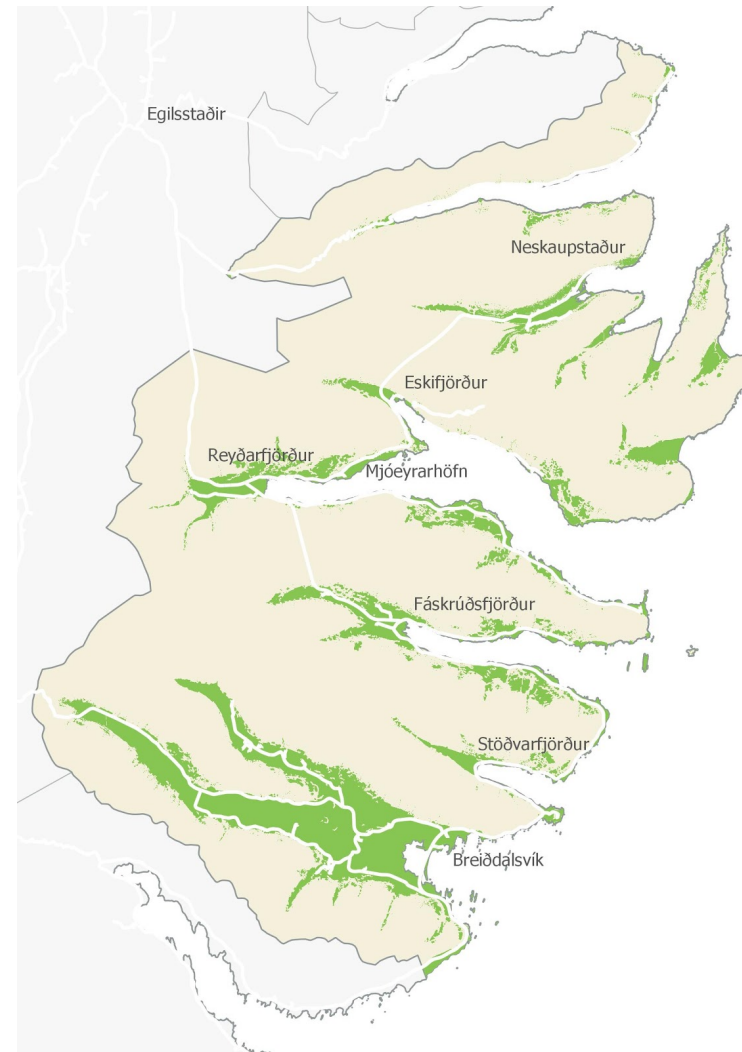
1 Fjarðabyggð

Í Fjarðabyggð búa um 5.000 íbúar á um 1.614 km² lands sem einkennist af fjörðum og fjalllendi en sveitarfélagið stækkaði árið 2018 með sameiningu við Breiðdalshrepp. Flestir íbúarnir búa í sex þéttbýliskjörnum enda er undirlendi lítið og því fremur fáir búsettir í dreifbýli. Tæp 15% lands í sveitarfélaginu er undirlendi, sjá myndina til hliðar.

Að teknu tilliti til staðarmarka sveitarfélaga til sjávar, sem miðast við 115 metra utan við stórstraumsfjöruborð, er flatarmál sveitarfélagsins um 1.662 km².

Ein meginforsenda búsetu í sveitarfélaginu er sjósókn, fiskiðnaður og önnur hafnsækin starfsemi, en stóriðja hefur bæst við undanfarinn áratug og ferðaþjónusta fer vaxandi. Hafnir tengja iðnað á landi við nálæg fiskimið og alþjóðasiglingar með aðföng og afurðir. Að sama skapi eru góðar tengingar hafnanna við vegakerfið mikilvægar, bæði vegna starfseminnar og samstarfs milli byggðarkjarna.

Eftir sameiningu Borgarfjarðarhrepps, Djúpavogshrepps, Fljótsdalshéraðs og Seyðisfjarðarkaupstaðar verður það eina aðliggjandi sveitarfélagið.

Undirlendi í Fjarðabyggð m.v. 200 m hæð og 15% halla.

2 Um endurskoðunina

2.1 Hlutverk aðalskipulags

Skipulagsáætlanir hafa þann tilgang að tryggja skynsamlega ráðstöfun lands og þróun byggðar með virkri aðkomu íbúa og annarra sem hagsmuna eiga að gæta. Lög um mannvirkjagerð kveða á um að ekki sé heimilt að veita leyfi fyrir byggingu eða framkvæmd nema hún sé í samræmi við gildandi skipulagsáætlanir. Þannig er reynt að tryggja að við framkvæmdir hafi verið gætt að fyrirbyggju, heildarsýn og málamiðlun ólíkra hagsmuna.

Við skipulagsgerð getur sjónarhornið verið mjög ólíkt, allt frá landinu öllu niður í reit fyrir nokkur hús. Þess vegna eru skipulagsáætlanir stigskiptar, þ.e. að umfang hins skipulagða er mismikið. Landsskipulagsstefna er efsta stigið og þar setur ríkisvaldið fram áherslur sínar í nokkrum málaflokkum fyrir landið allt. Aðrar skipulagsáætlanir eru á vegum sveitarfélaganna og geta náð til samliggjandi sveitarfélaga í svæðisskipulagi ef þörf er á. Öll sveitarfélög eiga að hafa aðalskipulag þar sem gefin er heildamynd af þróun byggðar og landnotkunar í sveitarfélaginu öllu. Fyrir stök uppbyggingarsvæði þarf síðan að gera deiliskipulag. Stigskiptingin felur í sér að innbyrðis samræmi þarf að vera í skipulagsáætlunum á öllum stigum.

Nánar tiltekið segir svo í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 um markmið aðalskipulags:

- a. að vera vettvangur stefnumótunar sveitarstjórnar í samráði við íbúa um mikilvæg viðfangsefni sem snerta þróun sveitarfélagsins,

- b. að sýna með skýrum hætti hver stefna sveitarfélags er og stuðla þannig að markvissri þróun þar sem tekið er tillit til heildarhagsmuna,
- c. að miðla málum milli ólíkra hagsmuna þeirra sem búa og munu búa í sveitarfélaginu,
- d. að stuðla að öryggi almennings og lífsgæðum.

Aðalskipulag er sett fram í greinargerð, þar sem fram kemur stefna og skipulagsákvæði ásamt forsendum og á skipulagsupprætti þar sem sýnt er hvar hvaða ákvæði gilda. Að auki kunna að vera settir fram þemaupprættir til nánari skýringar um þau efni sem þörf er á.

2.2 Hlutverk umhverfismats

Tilgangur umhverfismats er að sýna á greinargóðan hátt hvernig tekið hefur verið tillit til umhverfisins þegar ráðgerðar eru meiriháttar framkvæmdir. Umhverfismat er stigskipt eins og skipulagsáætlanirnar en þó aðeins á tveimur stigum. Annað er umhverfismat áætlana (lög nr. 105/2006) þar sem stjórnvaldið á að gera grein fyrir því hvernig tekið er tillit til umhverfisins við áætlanagerðina, t.d. staðarval fyrir framkvæmdasvæði. Hitt stigið er umhverfismat hverrar framkvæmdar (lög nr. 106/2000) þar sem framkvæmdaraðilinn gerir grein fyrir því hvernig hann hefur tekið tillit til umhverfisins við útfærslu framkvæmdarinnar, þá innan þess ramma sem skipulagsáætlanir setja. Tilgreint er í lögnum hvaða framkvæmdir eru svo umfangsmiklar að meta þurfi umhverfisáhrif þeirra.

Í aðalskipulagi er gerð grein fyrir umhverfismati áætlunarinnar með áherslu á þá þætti sem lúta að matsskyldum framkvæmdum. Hluti af greinargerð hins endurskoðaða aðalskipulags verður því umhverfisskýrsla, þar sem lýst er valkostum, umhverfisþáttum og viðmiðum eins og lögin um umhverfismat áætlana fyrirskrifa.

2.3 Aðdragandi og áherslur

Núgildandi aðalskipulag hefur gildistíma til 2027 en frá árinu 2009, þegar það var staðfest, hefur ýmislegt gerst sem kallar á endurskoðun fyrir lok gildistímans. Einna þyngst vegur sameining Fjarðabyggðar og Breiðdalshrepps en síðarnefnda sveitarfélagið hefur nýlega lokið endurskoðun síns aðalskipulags. Nýtt aðalskipulag mun ná yfir hið sameinaða sveitarfélag. Kynning þessarar verkefnis- og matslýsingar er fyrsta skrefið í endurskoðun aðalskipulagsins.

Frá því að gildandi aðalskipulag var staðfest hafa ný skipulagslög nr. 123/2010 verið samþykkt og gefin hefur verið út ný skipulagsreglugerð nr. 90/2013 á grunni nýju laganna þar sem kveðið er á um breytt efnistöð og framsetningu skipulagsáætlana, bæði greinargerðar og uppdráttar. Að auki er nú komin til landsskipulagsstefna og ýmsar nýjar eða endurskoðaðar áætlanir eins og rakið er í kafla 3 hér á eftir. Síðast en ekki síst má nefna aukna áherslu á sameiginlegt átak jarðarbúa til að bregðast við hnattrænum áskorunum.

Í köflunum hér á eftir er farið yfir stöðu og þróun í helstu málaflokkum sem taka þarf á í aðalskipulagi og dregin fram viðfangsefni sem taka þarf til skoðunar við endurskoðun skipulagsins.

Endurskoðun aðalskipulagsins var samþykkt á fundi bæjarstjórnar þann 16. maí 2019.

2.4 Áfangar

Skipulagslög og skipulagsreglugerð kveða á um meginþætti í ferli endurskoðunar aðalskipulags. Þar kemur fram að ferlið hefjist á kynningu lýsingar (þetta skjal) og má þá búast við að margvíslegar ábendingar komi fram um atriði sem hafa þarf í huga við endurskoðunina.

Í framhaldi af kynningu lýsingar hefst hin eiginlega endurskoðun þar sem ný stefna er mótuð eftir því sem breyttar forsendur og áherslur gefa tilefni til. Jafnframt eru afmarkanir á skipulagsuppdrætti aðlagðar að hinni endurskoðuðu stefnu.

Þegar tillaga að endurskoðuðu aðalskipulagi hefur tekið á sig skýra mynd ber sveitarstjórn að leggja tillöguna fram til skoðunar og gefst þá almenningi, hagsmunaaðilum og fagstofnunum tækifæri til að koma aftur með ábendingar um það sem betur má fara.

Fullgerð tillaga er að lokum auglýst og þá gefinn 6 vikna frestur til að skila skriflegum athugasemdum, sem bæjarstjórn tekur afstöðu til áður en hún samþykkir tillöguna og sendir hana til Skipulagsstofnunar til staðfestingar. Hið endurskoðaða aðalskipulag tekur síðan gildi við auglýsingu í B-deild Stjórnartíðinda.

Líklegar tímasetningar:

Mars - Apríl 2020	Kynning lýsingar
Október 2020	Tillaga kynnt á vinnslustigi
Janúar 2021	Tillaga auglýst
Mars 2021	Endurskoðað aðalskipulag tekur gildi

2.5 Samráð

Kjarninn í samráði við íbúa og aðra hagsmunaaðila er kynning á þessari lýsingu og síðan aðalskipulagstillögunni, fyrst í drögum og loks fullunninni eins og lýst er í kaflanum hér fyrir ofan um áfangaskiptingu. Að auki má búast við haft verði samband við íbúa eftir ýmsum leiðum, t.d. með því að boða til funda eða óska eftir þátttöku í vefkönnunum. Þannig safnast upplýsingar um sjónarmið og hagsmuni sem hafa þarf hliðsjón af.

Allt samráð verður vel kynnt, bæði þegar tillögur eru lagðar fram og þegar óskað er eftir þátttöku í fundum eða könnunum. Búast má við að fundir og kannanir fari að mestu fram á tímabilinu mars - maí 2020 og tillögur komi fram þar á eftir.

Ýmsum fagstofnunum er boðið að veita umsögn um þessa lýsingu og síðan tillögur að endurskoðuðu aðalskipulagi. Þær eru:

- ☐ Skipulagsstofnun
- ☐ Vegagerðin
- ☐ Veðurstofan
- ☐ Minjastofnun
- ☐ Umhverfisstofnun
- ☐ Náttúrufræðistofnun
- ☐ Landgræðslan
- ☐ Skógræktin
- ☐ Samgöngustofa
- ☐ Landsnet
- ☐ Rarik
- ☐ Ferðamálastofa
- ☐ Almannafræðingur ríkislögreglustjóra
- ☐ Byggðastofnun

Fagaðilar á svæðisvísu eru:

- ☐ Náttúrustofa Austurlands
- ☐ Heilbrigðiseftirlit Austurlands (HAUST)

Aðrir aðilar:

- ☐ Samtök sveitarfélaga á Austurlandi (SSA)
- ☐ Austurbrú
- ☐ Svæðisskipulagsnefnd Austurlands
- ☐ Búnaðarsamband Austurlands
- ☐ Ferðafélag fjarðamanna
- ☐ Ferðamálasamtök Austurlands
- ☐ Náttúruverndarsamtök Austurlands
- ☐ Svæðisráð um skipulag haf- og strandsvæða

Að auki verða tillögur og þessi lýsing kynnt í nefndum og ráðum bæjarins og aðliggjandi sveitarfélögum; Fljótshálsa, Djúpavogshreppi og Seyðisfjarðarkaupstað.

3 Stefna og áætlanir

Frá því að nágildandi aðalskipulag var staðfest hefur komið fram margvísleg stefna og áætlanir sem eðlilegt er að taka tillit til við mótun aðalskipulagsins. Þangað má líka sækja viðmiðanir í umhverfismati. Hér fyrir neðan er gerð stuttlega grein fyrir stefnum og áætlunum sem skoða þarf í tengslum við endurskoðunina og umhverfismat.

3.1 Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna

Árið 2015 settu Sameinuðu þjóðirnar sér [17 markmið](#), sem ná skyldi fyrir árið 2030. Þau varða helstu þætti í þróun umhverfis og samfélags, hvert með allmörg undirmarkmið.

Af markmiðunum 17 má gera ráð fyrir að eftirfarandi 4 markmið og atriði þeim tengd skipti mestu máli við endurskoðun aðalskipulagsins:

11. Sjálfbærar borgir og samfélög:

- Húsnæði á viðráðanlegu verði.
- Sjálfbær og örugg samgöngukerfi.
- Þátttaka almennings í skipulagi og áætlanagerð.
- Vernd náttúru- og menningarminja.
- Umhverfisáhrif bæja og borga, þ.m.t. loftgæði og losun.

13. Aðgerðir í loftslagsmálum:

- Aðlögun og viðbúnaður gagnvart áhrifum af loftslagsbreytingum, þ.m.t. fræðsla og viðvaranir.
- Flétta stefnu um loftslagsmál inn í áætlanagerð.

14. Líf í vatni:

- Minnka mengun hafs og stranda.
- Heilbrigð og sjálfbær vistkerfi.

15: Líf á landi

- Sjálfbær stjórnun skóglendis og unnið gegn skógareyðingu.
- Viðgangur vistkerfa og tegundafjölbreytni, þ.á.m. í fjallendi.
- Viðnám við framgangi ágengra framandi tegunda.

3.2 Landsskipulagsstefna

Landsskipulagsstefna 2015-2026 felur í sér stefnu ríkisins í skipulagsmálum og almenn sjónarmið til leiðbeiningar við skipulagsgerð sveitarfélaga. Henni er ætlað að tryggja heildarhagsmuni við gerð skipulagsáætlana sveitarfélaga og stuðla að sjálfbærri þróun. Einnig á landsskipulagsstefna að stuðla að samræmingu í stefnumótun ríkis og sveitarfélaga um þróun byggðar og landnýtingu.

Landsskipulagsstefna 2015-2026 nær til fjögurra viðfangsefna:

- Skipulag á miðhálandi Íslands
- Skipulag í dreifbýli
- Búsetumynstur og dreifing byggðar
- Skipulag á haf- og strandsvæðum

Fjarðabyggð er öll utan miðhálandisins.

Umhverfis- og auðlindaráðherra hefur falið Skipulagsstofnun að vinna tillögu að breytingu á Landsskipulagsstefnu 2015-2026 sem felist í nánari stefnumótun um skipulag byggðar og landnýtingar með tilliti til loftslagsmála, landslags og lýðheilsu. Jafnframt verði gildandi stefna um skipulagsmál haf- og strandsvæða yfirfarin. Þá verði litið til

Heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun við mótun stefnunnar.

Gera má ráð fyrir að á næstu vikum og mánuðum komi fram skýrslur sem varða ýmsar forsendur og að tillaga að nýrri landsskipulagsstefnu verði auglýst á árinu 2020. Við endurskoðun aðalskipulagsins verður tekið mið af tillögu að nýrri landsskipulagsstefnu þegar hún er komin fram.

Bera þarf stefnu í nágildandi skipulagi við áherslur í landsskipulagsstefnu og kanna hvort tilefni er til breytinga eða skýrari ákvæða.

3.3 Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum

Orkuskipti í samgöngum og átak í kolefnisbindingu eru tvö helstu áhersluatriði Aðgerðaáætlunar í loftslagsmálum 2018-2030. Orkuskipti snúa að fráhrarfi frá kolefniseldsneyti í bílum og skipum en kolefnisbinding verði með aukinni skógrækt, landgræðslu og endurheimt votlendis. Settar eru fram 33 aðgerðir stjórnvalda í loftslagsmálum sem eiga að stuðla að því að minnka losun og auka kolefnisbindingu. Í sameiningu eiga þær að leiða til þess að Ísland geti staðið við skuldbindingar skv.

Parísarsamningnum til 2030 og náð markmiðum ríkisstjórnarinnar um kolefnishlutleysi 2040.

Í greinargerð áætlunarinnar segir m.a. (bls. 20):

Fáar þjóðir hafa eins góð tækifæri og Íslendingar til að draga úr losun vegna landnotkunar og efla kolefnisbindingu í gróðri og jarðvegi. Með aldalangri gróðurhagnun og jarðvegseyðingu hefur landið misst gífurlegan kolefnisforða í jarðvegi og gróðri. Mikil framræsla votlendis á 20. öld veldur því að veruleg losun koldíoxíðs er úr þurrkuðum mómýrum. Hægt er að draga úr þeirri losun með endurheimt votlendis og hægt er að binda kolefni úr andrúmslofti með landgræðslu og skógrækt.

Aðgerðir vegna orkuskipta í samgöngum byggjast margar á hagrænum hvötum við endurnýjun bíla og annarra samgöngutækja og banni við nýskráningu dísel- og bensínbifreiða eftir 2030, þó með möguleika á undanþágum í sérstökum tilfellum, s.s. út frá byggðasjónarmiðum.

Það er því ljóst að gert er ráð fyrir verulegum breytingum í þessum málaflokki innan gildistíma endurskoðaðs aðalskipulags.

3.4 Vegvísir í ferðapjónustu

Vegvísir í ferðapjónustu var settur fram árið 2015 í samstarfi Stjórnstöðvar ferðamála, Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis og SAF. Áhersla er lögð á sjö lykilþætti: Samhæfingu, jákvæða upplifun ferðamanna, áreiðanleg gögn, náttúruvernd, hæfni og gæði, aukna arðsemi og dreifingu ferðamanna.

Það er einkum stefna um náttúruvernd og dreifingu ferðamanna sem snertir endurskoðun aðalskipulagsins.

Um áfangastaði í íslenskri náttúru segir m.a.:

Áfangastaðir ferðamanna verði skilgreindir í aðalskipulagi sveitarfélaga samkvæmt leiðbeiningum skipulagsyfirvalda. Lagt er til að heimildir til innheimtu þjónustugjalda verði nýttar á áfangastöðum þar sem við á, þannig að greitt verði fyrir virðisaukandi þjónustu. Á áfangastöðum um allt land verði hugað að náttúru- og minjavernd, sjálfbærni áfangastaða, þjónustu, landvörslu, viðhaldi og uppbyggingu sem fellur vel að landslagi sbr. frumvarp umhverfis og auðlindaráðherra um uppbyggingu innviða. Ef gögn benda til að ferðamannasvæði nálgist þolmörk er lagt til að umferð ferðamanna verði stýrt þar sem við á, til að vernda náttúru og minjar, til að dreifa álagi og með hliðsjón af öryggissjónarmiðum.

Um dreifingu ferðamanna segir m.a.:

Í kynningarstarfi og markaðsverkefnum verði lögð áhersla á að hækka hlutfall innlendra og erlendra ferðamanna utan háannatíma. Áfram verði lögð sérstök áhersla á að kynna allt landið, ekki síst til að laða að ferðamenn utan háannatíma til allra landshluta en einnig til að draga úr álagi á ásetnum áfangastöðum ferðamanna.

3.5 Svæðisskipulag Austurlands

Hafin er mótun svæðisskipulags fyrir Austurland en ekki vitað hvenær fram koma tillögur um stefnu sem endurskoðun aðalskipulagsins gæti nýtt eða tekið mið af.

3.6 Sóknaráætlun Austurlands 2020–2024

Sóknaráætlun Austurlands 2020-2024, unnin á vegum Sambands sveitarfélaga á Austurlandi (SSA), er þróunaráætlun landshlutans og felur í sér stöðumat hans, framtíðarsýn, markmið og aðgerðaáætlun til að ná fram þeirri framtíðarsýn. Í framtíðarsýn fyrir árið 2030 segir m.a. (tekin eru út atriði sem helst varða aðalskipulag):

Á Austurlandi fjölgar íbúum jafnt og þétt og ungt fólk flytur austur. Innflytjendur aðlagast samfélaginu vel, taka virkan þátt og fjölmenning blómstrar.

Sérstaklega er sótt fram á sviði matvælaframleiðslu og er matarauður Austurlands þekktur sem fyrirmyndar hugmyndafræði. Ferðaþjónusta á svæðinu er gæðavara sem sækir fram undir merkjum Áfangastaðarins Austurlands.

Á Austurlandi er stefnt að sjálfbærni á sem flestum sviðum allt frá samgöngumálum til matvælaframleiðslu, frá úrgangsmálum til

nýsköpunar. Aukin umhverfisvitund og metnaður einkennir stefnu Austurlands í málum er snúa að endurvinnslu, sorpeyðingu og úrgangsmálum almennt. Sjálfbærni og umhverfisvirðing einkennir matvælaframleiðslu og vinnslu á svæðinu.

Á Austurlandi tengja göng staði. Áhersla er á vistvænan samgöngumáta bæði með stuðningi við umhverfisvæn farartæki m.a. í almenningssamgöngum og metnaðarfulla byggingu hjólréiðastíga. Innanlandsflug er öflugt og á allra færi. Reglulegt beint flug til útlanda er um Egilsstaðaflugvöll.

3.7 Byggðaáætlun

Pingsályktun um stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024 var lögð fram á Alþingi og samþykkt þann 11. júní 2018. Áætlunin lýsir stefnu ríkisins í byggðamálum og er ætlað að stuðla að jákvæðri þróun byggða og að efla samkeppnishæfi þeirra sem og landsins alls. Meginmarkmið byggðaáætlunarinnar er að jafna tækifæri allra landsmanna til atvinnu og þjónustu, jafna lífskjör og stuðla að sjálfbærri þróun byggðarlaga um land allt.

Markmið stjórnvalda eru að:

- a. jafna aðgengi að þjónustu,
- b. jafna tækifæri til atvinnu,
- c. stuðla að sjálfbærri þróun byggða um allt land

Margvíslegar áherslur eru tilgreindar sem lúta m.a. að aðgengi að fjarskiptum og þjónustu, fjölbreyttum samgöngumátum, bættum almenningssamgöngum, aðgangi að raforku, orkuskiptum, aukinni fullvinnslu afurða í héraði, aukinni skógrækt og að náttúruvernd stuðli að eflingu byggða.

3.8 Samgönguáætlun

Samgönguáætlun tekur til stefnu, fjáröflunar og útgjalda allra greina samgangna, þ.e. flugmála, vegamála og siglingamála, þ.m.t. almenningssamgangna, hafnamála, sjóvarna, öryggismála og umhverfismála samgöngugreina. Þar skal skilgreina það grunnkerfi sem ætlað er að bera meginþunga samgangna og gera grein fyrir ástandi og horfum í samgöngum í landinu.

Samgönguáætlun fyrir árin 2020-2034 með aðgerðaáætlun fyrir 2020-2024 hefur verið lögð fram á Alþingi.

Í áætluninni eru skilgreind markmið og margvíslegar áherslur, m.a. um þróun vegakerfisins, bættar almenningssamgöngur og fjölbreytta ferðamáta. Fyrir endurskoðun aðalskipulags Fjarðabyggðar skipta e.t.v. mestu máli áherslur varðandi jákvæða byggðapróun (kaflí 2.5).

- *Leitast verði við að styrkja samgöngur þannig að sem flestum landsmönnum sé kleift að nálgast nauðsynlega opinbera þjónustu á sem stystum tíma.*
- *Unnið verði að styttingu ferðatíma innan vinnu- og skólasóknarsvæða.*
- *Framkvæmdir og þjónusta samgöngukerfisins miði að því að auka öryggi og styrkja vinnu- og skólasóknarsvæði.*
- *Mótuð verði stefna um vegi sem þjóna aðallega ferðamönnum.*
- *Sambætt almenningssamgöngukerfi í landi, lofti og á sjó stuðli að jákvæðri byggðapróun og styrki vinnu- og skólasóknarsvæði.*

Norðfjarðarhöfn, Eskifjarðarhöfn, Reyðarfjarðar- /Mjóeyrarhöfn og Fáskrúðsfjarðarhöfn teljast til grunnnets samgangna.

Í aðgerðaáætlun kemur fram að gerðar verði verulegar endurbætur á veginum milli Reyðarfjarðar og Breiðdalsvíkur á 3. tímabili áætlunarinnar.

Helstu kaflar sem þarf að bæta eru í botni Reyðarfjarðar, Fáskrúðsfjarðar og Stöðvarfjarðar og á suðurströnd Fáskrúðsfjarðar.

Gert er ráð fyrir að framkvæmdir hefjist við Fjarðarheiðargöng á árinu 2022 og í framhaldi af þeim verði síðan ráðist í gerð jarðganga á milli Seyðisfjarðar og Mjóafjarðar (Seyðisfjarðargöng) og Mjóafjarðar og Fannardals (Mjóafjarðargöng). Fannardalur er innst í Norðfirði og má því búast við að áform um þessa gangagerð komi við sögu í endurskoðuðu aðalskipulagi.

3.9 Kerfisáætlun Landsnets

Ekki er gert ráð fyrir endurbótum eða breytingum á flutningskerfi raforku innan Fjarðabyggðar í gildandi kerfisáætlun Landsnets.

3.10 Nýtingaráætlun fyrir hafsvæði

Þann 7. febrúar 2019 var samþykkt í bæjarstjórn nýtingaráætlun fyrir hafsvæði við strendur Fjarðabyggðar. Þar kemur fram að bæjarstjórn muni eiga frumkvæði að eftirfarandi:

1. *Mótuð verði stefna um landnotkun og vernd fyrir Gerpissvæðið, í samstarfi við íbúa, landeigendur og náttúrufræðinga. Stefna þessi verði færð inn í aðalskipulag og friðlýsingarákvæði, eftir því sem við á.*
2. *Metin verði líkleg þörf fyrir iðnaðar- og athafnasvæði í tengslum við nýtingu hafsvæða á fjörðunum og matið liggi til grundvallar þegar skipulagsáætlanir sveitarfélagsins eru mótaðar.*
3. *Settar verði fram hugmyndir bæjarstjórnar um svæði innan fjarðanna sem að hennar mati gætu hentað fyrir hin ýmsu not að teknu tilliti til ólíkra þarfa og hagsmuna.*

4. Efnt verði til uppbyggilegrar samræðu milli bæjaryfirvalda og fagstofnana um mat á burðarþoli, áhættumat og eftirlit í þeim tilgangi að þarfir bæjaryfirvalda komi skýrt fram og að sveigjanleiki sem fyrir hendi er nýtist til að koma til móts við þær þarfir. Jafnframt leiði samræðan til aukinnar þekkingar á viðfangsefninu meðal íbúa, embættismanna og kjörinna fulltrúa.
5. Kortlögð verði staðarmörk sveitarfélagsins til sjávar 115 metrum utan við stórstraumsfjöruborð. Engin gögn eru til um legu þessarar línu sem þó getur skipt miklu máli í þessu sambandi.

Eðlilegt er að við endurskoðun aðalskipulagsins verði ofangreindum liðum hrint í framkvæmd eftir því sem við getur átt.

3.11 Áfangastaðaáætlun Austurlands

Fjarðabyggð er aðili að Austurbrú og tekur þátt í margvíslegu samstarfi á þeim vettvangi. Í desember 2018 var sett fram Áfangastaðaáætlun Austurlands þar sem sveitarfélögin á Austurlandi stilla saman strengi. Hún byggir á Vegvísi í ferðapjónustu og er fléttuð inn í Sóknaráætlun Austurlands.

Tilgangur áfangastaðaáætlunarinnar er að að þróa landshlutann með áherslu á velferð samfélags og íbúa og auka aðdráttarafl og samkeppnishæfni svæðisins.

Meðal áhersluatriða sem varða skipulag landnotkunar í Fjarðabyggð eru:

- Þróun gönguleiða og áhugaverðrar náttúruupplifunar í útivist.
- Nýta fjölbreytni í leiðavali og bæta áningarstaði.
- Þróun ferðamennsku á sjó, t.d. móttöku skemmtiferðaskipa, könnun Austurlands frá sjó og sjávertengdar upplifanir.
- Blöndun ólíkra gistimöguleika.

Í áfangastaðaáætluninni kemur fram að árstíðasveifla í komum ferðamanna á Austurland er meiri en í öðrum landshlutum. Það birtist m.a. í mjög lágrí nýtingu gistirýma yfir vetrarmánuðina.

4 Búseta og húsnæði

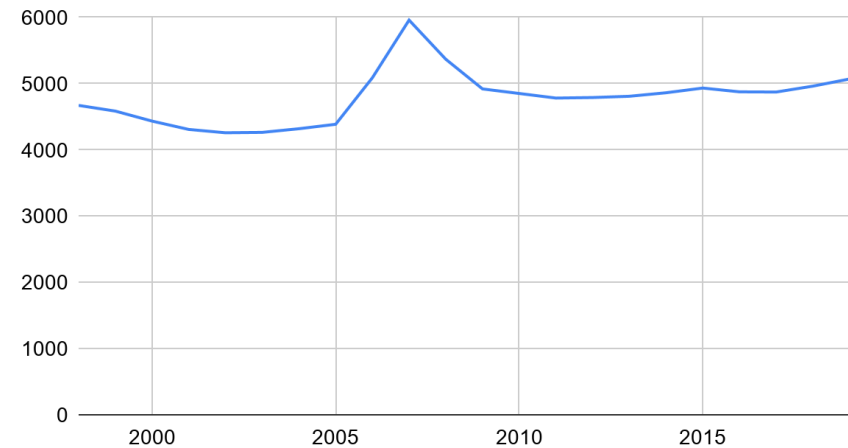
4.1 Þróun íbúafjölda og búsetu

Þegar skoðaðar eru íbúatölur fyrir nýtt sameinað sveitarfélag sést að heildaríbúafjöldinn hefur verið nokkuð stöðugur frá árinu 2011. Fyrir þann tíma voru nokkrar sveiflur í íbúafjölda í tengslum við byggingu álversins. Tölur um íbúafjölda miðast við 1. janúar hvert ár.

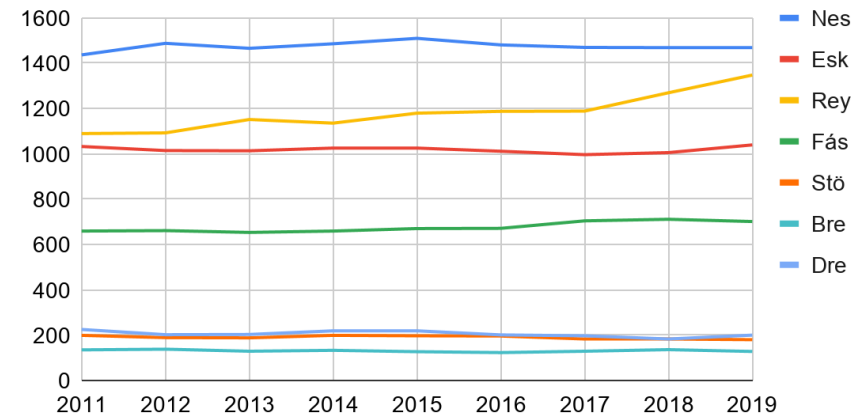
Á síðustu 8 árum hefur heildaríbúafjöldinn verið fremur stöðugur með 0,73% fjölgun að jafnaði á ári. Árið 2011 var hann 4.782 en 5.070 árið 2019. Á hinn bóginn hefur þróun íbúafjöldans verið ólík eftir þéttbýlisstöðum og þá í meginatriðum þannig allhröð fjölgun hefur verið á Reyðarfirði, nokkur á Fáskrúðsfirði en annars staðar stendur fjöldinn í stað eða lækkar.

	2011	2019	Árleg breyting
Neskaupstaður	1437	1469	0,28%
Eskifjörður	1033	1040	0,08%
Reyðarfjörður	1090	1348	2,69%
Fáskrúðsfjörður	660	702	0,77%
Stöðvarfjörður	200	181	-1,24%
Breiðdalsvík	136	129	-0,66%
Dreifbýli	226	201	-1,45%
Samtals	4782	5070	0,73%

Heildarfjöldi íbúa

Íbúafjöldi

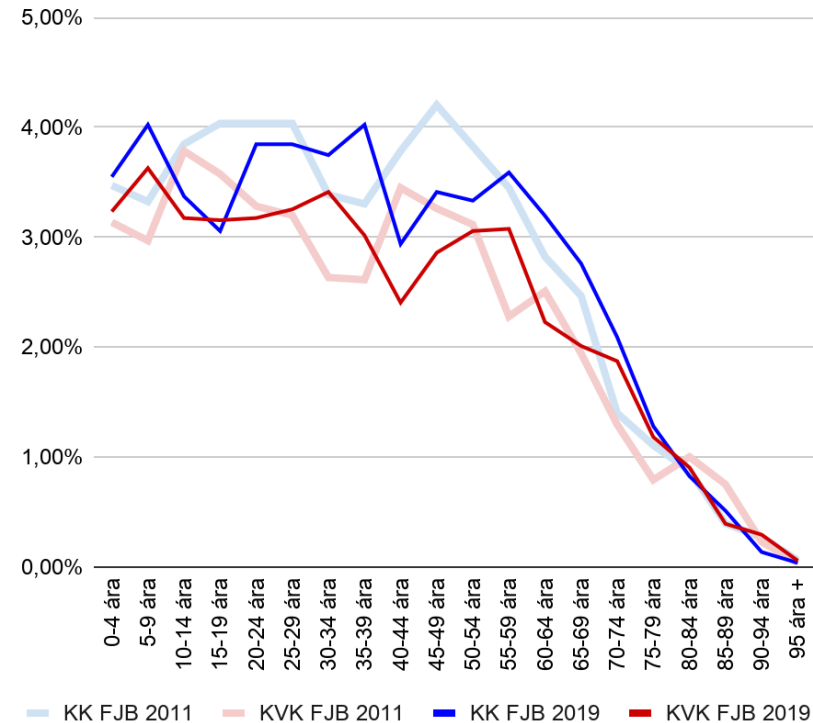

Þróun aldursdreifingar kemur fram á myndinni hér til hliðar. Línur sýna hlutfall karla og kvenna á hverju 5 ára aldursbili, skærar línur sýna hlutföllin árið 2019 en daufar línur sýna árið 2011 til samanburðar.

Úr myndinni má lesa eftirfarandi:

- Í flestum aldurshópum eru karlar fleiri en konur en munurinn hefur minnkað nokkuð frá 2011.
- Hlutfall íbúa á fertugsaldri 2011 er fremur lágt og það virðist færest yfir á fimmtugsaldur 2019.
- Hlutfallslega fleiri eru í eldri aldurshópunum en voru 2011.

Samanburður við 2011

Hlutfall 5 ára aldurshópa af heildarfjölda. Karlar eru sýndir með bláum línun og konur með rauðum. Skærar línur sýna Fjarðabyggð 2019, daufar heilar línur sýna sömu hlutföll 2011. (Hagstofan).

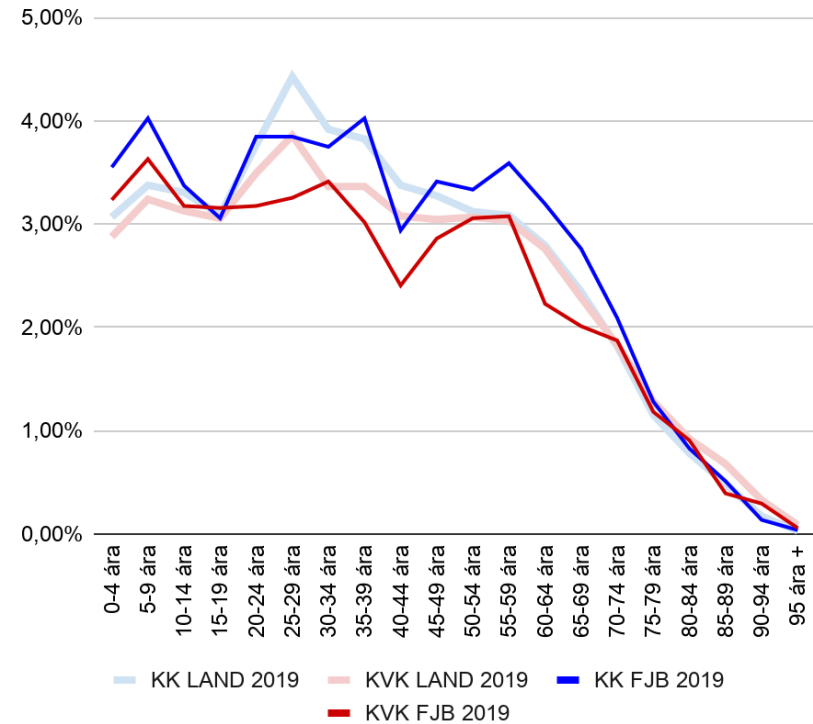
Myndin hér til hliðar sýnir aldursskiptinguna í Fjarðabyggð samanborið við landið allt.

Úr myndinni má lesa eftirfarandi:

- Hlutfall fólks 25-29 ára er lægra en á landsvísu, mögulega vegna hlutfallslega færri aðfluttra starfsmanna á þessum aldri, t.d. vegna starfa í ferðaþjónustu og vegna skólasóknar í framhaldsnámi utan sveitarfélagsins.
- Konur á sjötugsaldri eru heldur færri en á landsvísu og en karlar 55-74 ára heldur fleiri.

Hafa þarf í huga að frávik frá hlutföllum á landsvísu geta verið hreinar tilviljanir. Ef sami fjöldi fólks og býr í Fjarðabyggð væri valinn nokkrum sinnum úr landsmönnum af handahófi myndi hlutfall í tilteknum aldursflokki víkja meira en hálf prósentustig frá landsmeðaltali aldursflokks í 5% tilvika. Þetta á við um aldursflokka 60 ára og yngri, þar fyrir ofan þrengjast vikmörkin. Það þarf því að fara varlega í að draga ályktanir af frávikum.

Samanburður við landið

Byggðafesta

Í áhugaverðri greiningu Byggðastofnunar á byggðafestu og búferlaflutningum (Póroddur Bjarnason o.fl., 2019) eru skoðaðir þeir þættir sem ráða mestu um búferlaflutninga í bæjum og þorpum á Íslandi. Fram kemur að aldur, félagsleg tengsl og eignarhald á húsnæði skiptir miklu máli. Hins vegar eru fjórir þættir skoðaðir sérstaklega sem lúta að umgjörð búsetunnar:

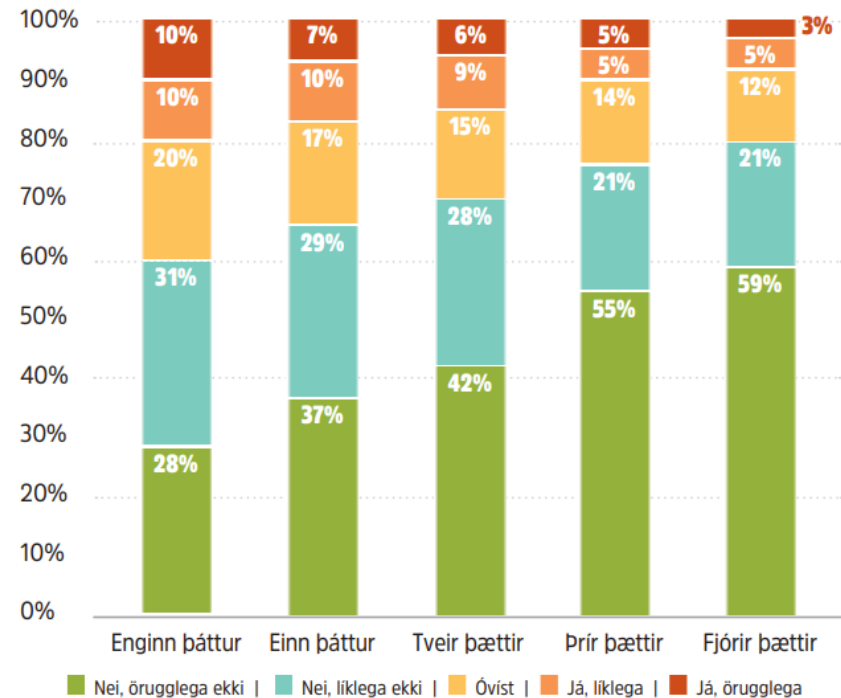
- Hús íbúans
- Samfélag staðarins
- Staðurinn sjálfur
- Náttúra og umhverfi

Sýnt er fram á að búsetufyrirætlanir ráðast mjög af því hve margir af þessum fjórum þáttum skipta íbúann máli (sjá mynd hér til hliðar).

Einnig koma fram helstu ástæður þess að fólk hyggst flytja á brott en þar vega þyngst eftirtalin atriði:

- Atvinnutækifæri íbúans og maka
- Aðgengi að menningu og afþreyingu
- Tækifæri barns til menntunar
- Aðgengi að heilbrigðisþjónustu
- Aðgengi að verslun og þjónustu
- Eigin tækifæri íbúans til menntunar

Áðurnefndir fjórir þættir tengjast beint viðfangsefnum aðalskipulags og má ætla að skipulagið hafi veruleg áhrif á þá.

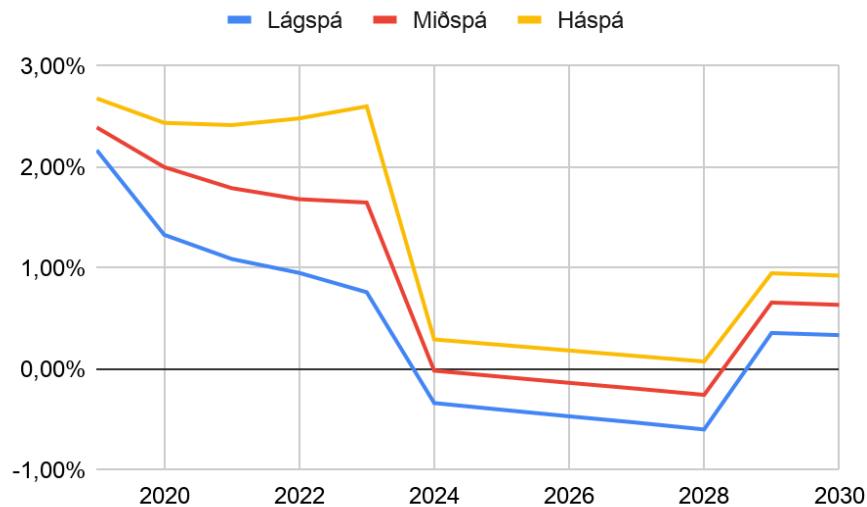

MYND 26 | Áætlanir um búferlaflutninga á næstu 2–3 árum eftir því hversu margir þættir staðartengsla skipta þau miklu máli

Mynd úr skýrslu Byggðastofnunar um byggðafestu og búferlaflutninga (Póroddur Bjarnason o.fl., 2019. Byggðastofnun.)

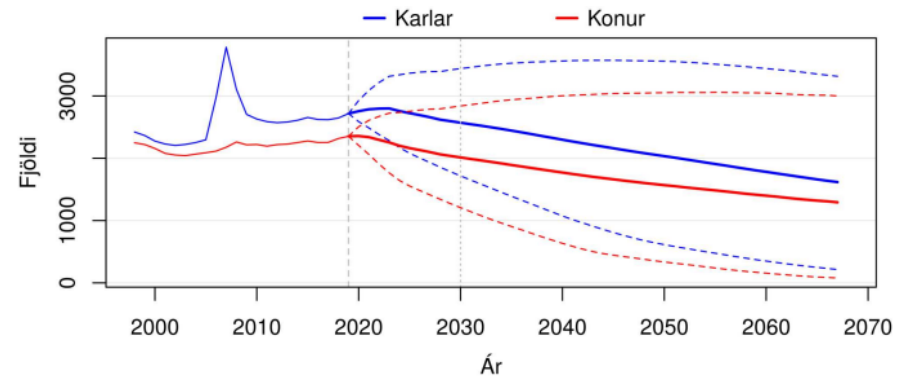
4.2 Mannfjöldaspár

Hagstofan gefur út spá um þróun mannfjöldans á landsvísi. Samkvæmt spá sem var uppfærð 19.10.2018 verður árleg fjölgun íbúa nokkuð ójöfn á næstu árum. Myndin hér fyrir neðan sýnir breytingu milli ára samkvæmt spánni.

Meðal þátta sem hafa áhrif á spána er fjöldi aðfluttra og brottfluttra en hann ræðst að hluta af hagsveiflu.

Byggðastofnun útbýr mannfjöldaspár fyrir hvert sveitarfélag. Myndin hér fyrir neðan sýnir spá fyrir Fjarðabyggð í skýrslu sem gefin var út í september 2019. Brotalínur sýna 80% spábil, þ.e. 80% líkur eru taldar á því að raunveruleg þróun verði innan brotalínanna. Athuga ber að fjöldi karla og kvenna er sýndur og heildarfjöldinn því summa línanna tveggja.

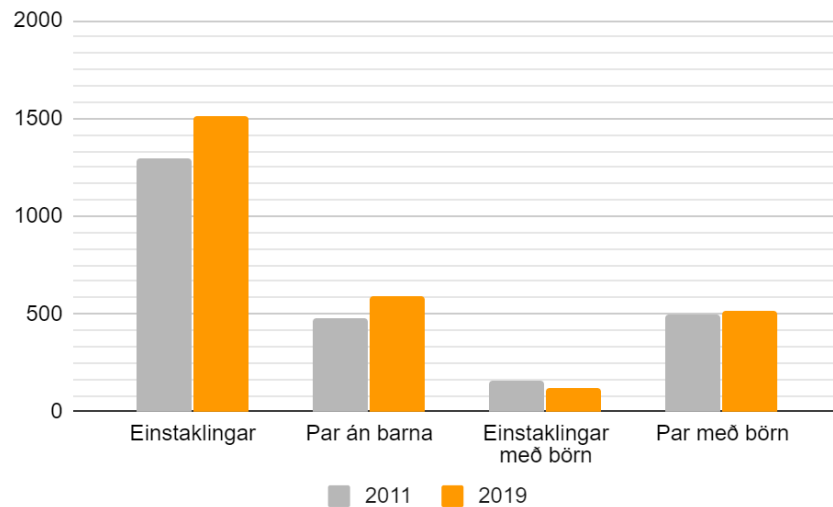

Af þessum spám má ráða að veruleg fjölgun til lengri tíma litið sé fremur ólíkleg nema breyting verði á forsendum. Helsta viðfangsefnið er því að glíma við óvissu og breytileika í fjölda íbúa.

4.3 Fjölskyldugerðir

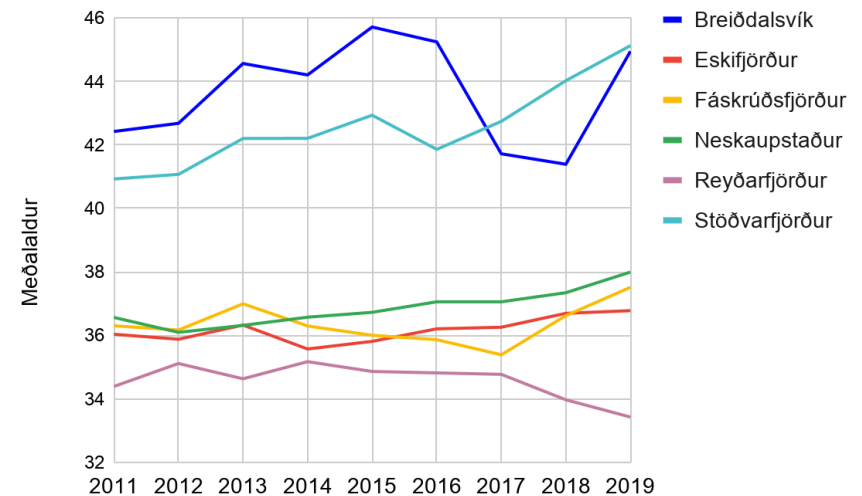
Gögn Hagstofunnar um fjölskyldugerðir í Fjarðabyggð sýna svipaða þróun og annars staðar á landinu. Einstaklingum og pörum án barna fjölgar meðan fjöldi barnafjölskyldna stendur í stað. Hafa þarf í huga að ungmenni, 18 ára og eldri, sem eru ekki í sambúð, teljast sérstök fjölskylda og stór hluti þeirra býr í foreldrahúsum.

Mikilvægt er að íbúðargerðir endurspegli þarfir íbúanna og þróun í samsetningu íbúðargerða sé í takti við þróun samfélagsins.

4.4 Meðalaldur

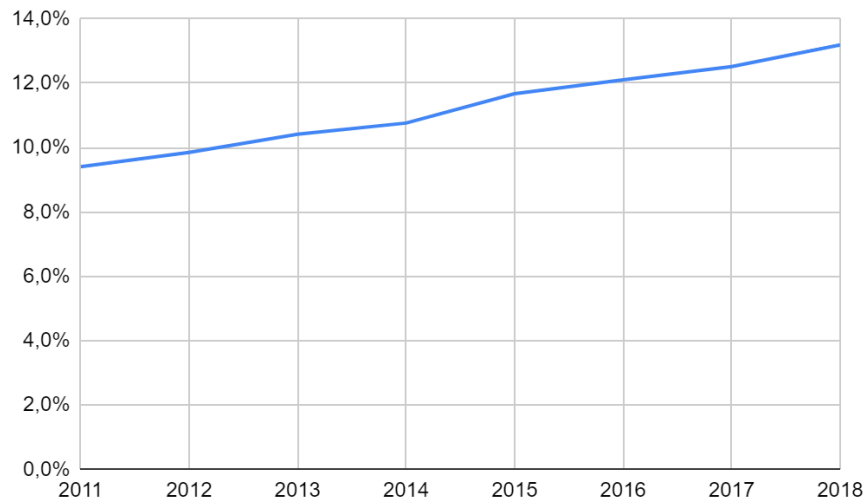
Meðalaldur íbúa er nokkuð ólíkur eftir þéttbýliskjörnum. Breytileikinn er meiri á fámennari stöðum enda vegur þar hver einstaklingur þyngra. (Þjóðskrá nív. 2019).

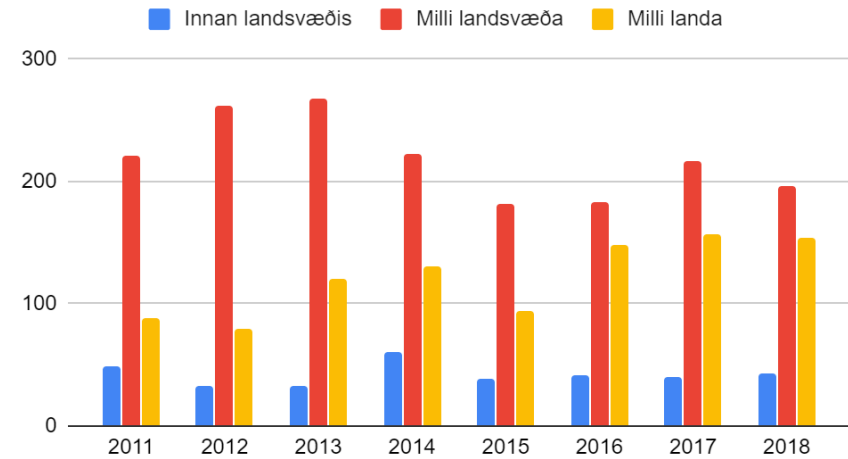
4.5 Aðfluttir og brottfluttir

Til hliðar eru sýnd gögn um aðflutta og brottflutta yfir sveitarfélagamörk, þ.e. innan landsvæðis, milli landssvæða og milli landa. Fjöldinn er áþekkur í báðar áttir þannig að flutningarnir eru nálægt jafnvægi. Helsta ójafnvægið er í vaxandi fjölda sem flytur til Fjarðabyggðar frá útlöndum meðan fjöldi þeirra sem fara til útlanda stendur í stað. (Hagstofan).

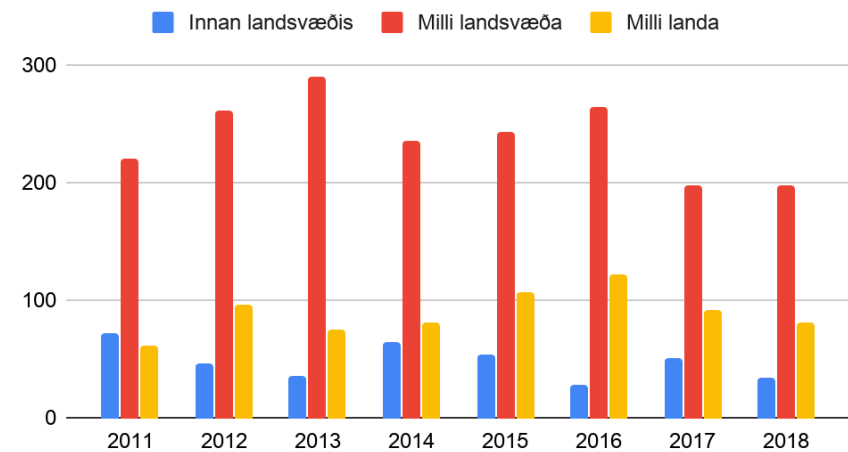
Íbúum með erlent ríkisfang fjölgar jafnt og þétt og var rúm 13% árið 2018, sbr. mynd hér fyrir neðan sem byggir á gögnum frá Hagstofunni. Gera má ráð fyrir að nokkur hluti þessa hóps hugi á tímabundna dvöl í sveitarfélaginu og vilji búa í leiguhúsnæði.

Aðfluttir

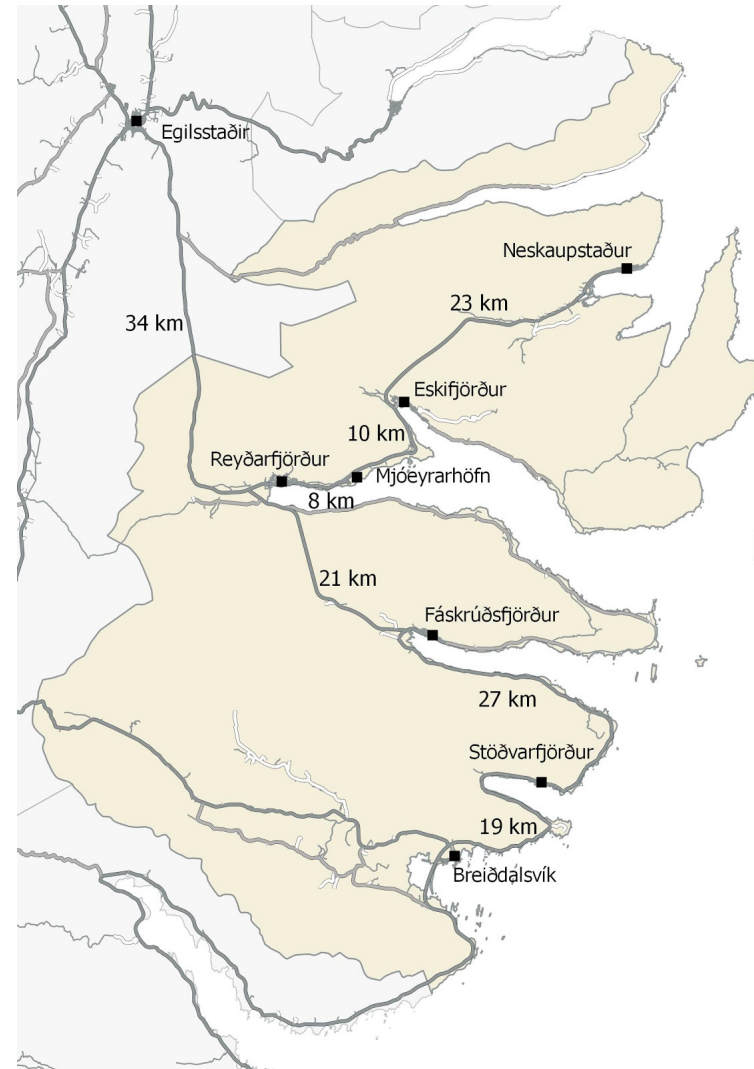
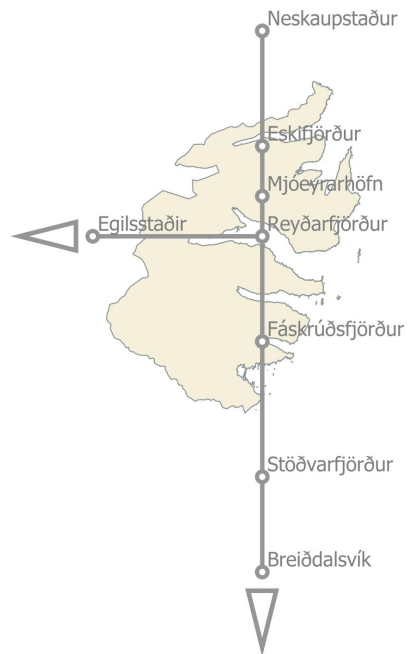

Brottfluttir

4.6 Tengingar milli byggðakjarna

Tengingar milli byggðakjarnanna hafa stórbatnað með Fáskrúðsfjarðargöngum og nýlega opnuðum Norðfjarðargöngum. Forsendur fyrir því að sækja atvinnu eða þjónustu eða rækta persónuleg tengsl eru gjörbreyttar frá því sem áður var. Engu síður eru fjarlægðir enda á milli töluverðar. Myndin til hliðar sýnir akstursvegalengdir en fyrir neðan er mynd með sömu fjarlægðum í beinum línum og innbyrðis réttum hlutföllum í sama skala og útlínur sveitarfélagsins. Miðlæg lega gefur Reyðarfirði nokkra sérstöðu.

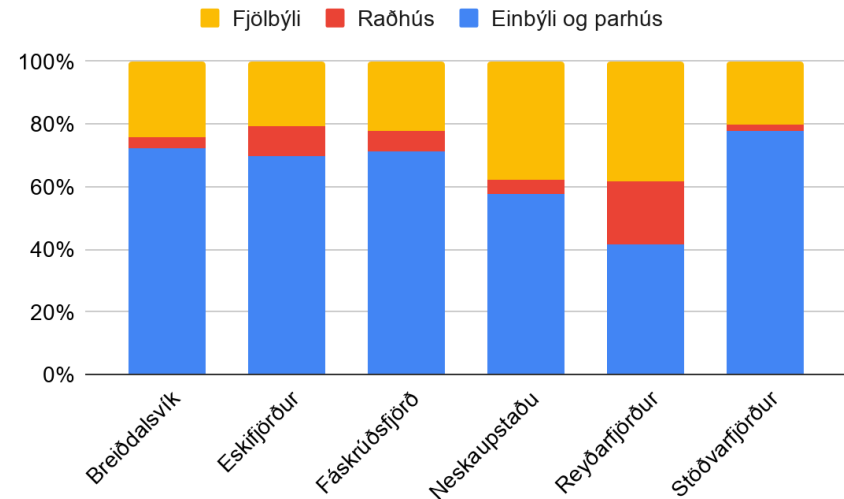
4.7 Húsnæði og lóðir

Hlutfallslegur fjöldi íbúða eftir íbúðargerðum er sýndur á myndinni hér til hliðar. (Þjóðskrá, nóv. 2019). Reyðarfjörður sker sig úr með hátt hlutfall íbúða í fjölbýlis- og raðhúsum.

Lóðaframboð kemur fram í Húsnæðisstefnu og -áætlun Fjarðabyggðar 2019-2022. Hér er um að ræða lóðir tilbúnar til afhendingar. Á næstu síðu er yfirlit yfir lóðir sem skilgreindar hafa verið í deiliskipulagi en eru ekki allar tilbúnar.

Byggðarkjarni	Einbýli	Par/raðhús	Fjölbýli	Samtals
Neskaupstaður	6			6
Eskifjörður	12	18		30
Reyðarfjörður	55	27	8	90
Fáskrúðsfjörður	33	8		41
Stöðvarfjörður	15			15
Samtals	121	53	8	182

Frá og með árinu 2010 hafa 12 nýjar íbúðir verið byggðar í Fjarðabyggð, þar af 8 í einbýli og 4 í raðhúsum. Af þessum 8 einbýlishúsum eru 6 í dreifbýli, eitt í grónu hverfi á Reyðarfirði og eitt á nýbyggingarsvæði á Reyðarfirði. Eitt raðhús með fjórum íbúðum hefur verið byggt í Neskaupstað.

4.8 Lóðir fyrir íbúðarhúsnæði

Hér er yfirlit yfir lóðir sem skilgreindar hafa verið í deiliskipulagi en þær eru ekki allar tilbúnar til afhendingar. Við endurskoðun aðalskipulags kann að vera ástæða til að setja stefnu um breytingu á þeim húsagerðum sem deiliskipulag einstakra svæða gerir ráð fyrir, með það fyrir augum að bregðast við breytingum í fjölskyldustærðum og aukinni eftirspurn eftir minni íbúðum.

Neskaupstaður

Auðar lóðir eru fyrir hendi austast í bænum á svæðum sem hafa verið deiliskipulögð sem Bakkar 2 og 3. Alls er þar um að ræða 17 einbýlishúsalóðir og lóðir fyrir 2 raðhús með samtals 8 íbúðum.

Þétting er möguleg á stökum lóðum í eldri byggð.

Eskifjörður

Á Eskifirði er ný byggð einkum vestast í bænum. Þar eru óbyggðar 11 einbýlishúsalóðir og 3 parhúsalóðir. Að auki eru lausar 3 einbýlishúsalóðir austast í bænum, við Hlíðarendaveg.

Reyðarfjörður

Í vesturhluta bæjarins, Stekkjum 1 og 2 (Í1), eru um 90 einbýlishúsa- og parhúsalóðir óbyggðar skv. deiliskipulagi frá 2002.

Vestan Búðarár (Í3) hafa nokkur raðhús verið byggð og rúm eftir fyrir 11 íbúðir í raðhúsum, auk 20 lóða fyrir einbýlis- og parhús.

Austan Stekkjagils (Í8) eru óbyggðar lóðir fyrir 21 einbýlishús, 2 parhús og 16 íbúðir í fjölbýli.

Í austurenda bæjarins (Breiðimelur, Meltún) eru óbyggðar 22 lóðir fyrir einbýlishús, 34 íbúðir í raðhúsum og 16 íbúðir í fjölbýli.

Fáskrúðsfjörður

Vestast í bænum (Holtahverfi og Hlíðarbrekka) eru, skv. deiliskipulagi frá 2005, lóðir fyrir 50 einbýlishús, 7 parhús, 15 íbúðir í raðhúsum og 36 íbúðir í fjölbýli.

Að auki kunna að vera möguleikar í þéttingu á grónum svæðum.

Stöðvarfjörður

Ekkert deiliskipulag er í gildi fyrir íbúðarsvæði á Stöðvarfirði en mögulegt að koma fyrir stökum nýjum lóðum í eldri byggð.

Breiðdalsvík

Ekkert deiliskipulag er í gildi fyrir íbúðarsvæði á Breiðdalsvík en mögulegt að koma fyrir stökum nýjum lóðum í eldri byggð.

4.9 Fasteignamarkaður

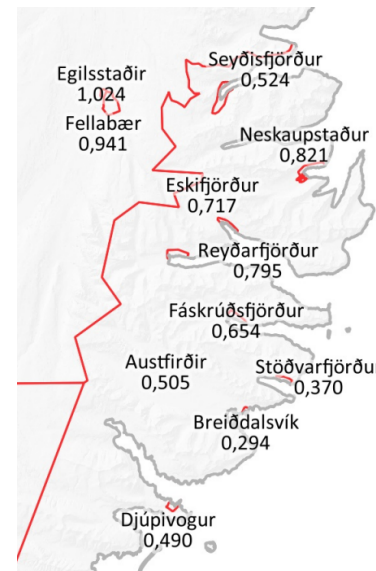
Líkt og í mörgum þéttbýliskjörnum utan höfuðborgarsvæðisins er fasteignaverð nokkuð undir byggingarkostnaði og veldur það sjálfheldu sem erfitt er að losa um.

Þetta veldur m.a. því að eldra fólk minnkar síður við sig og lítil hvatning er til að byggja nýtt húsnæði, þ.á.m. húsnæði til leigu.

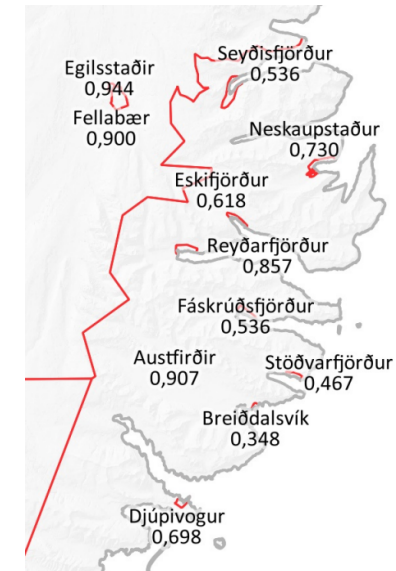
Á myndunum hér til hliðar sést hvaða margföldunarstuðla Þjóðskrá notar við fasteignamat sérbýlis og fjölbýlis. Stuðlarnir endurspeglar mismunandi hlutfall markaðsverðs og byggingarkostnaðar.

Lítið er um lausar íbúðir en eftirspurn er einna mest eftir raðhúsum með smærri íbúðum. Nokkuð hefur verið um að fólk flytjist á Reyðarfjörð frá öðrum bæjum vegna þess að þar er tiltölulega mest framboð af litlum íbúðum.

Sveitarfélagið hefur hvatt til húsbygginga með verulegum afslætti eða niðurfellingu gatnagerðargjalds enda sé þá um að ræða þegar skipulagt hverfi með öllum innviðum tilbúnum.

Stuðlar fyrir sérbýli

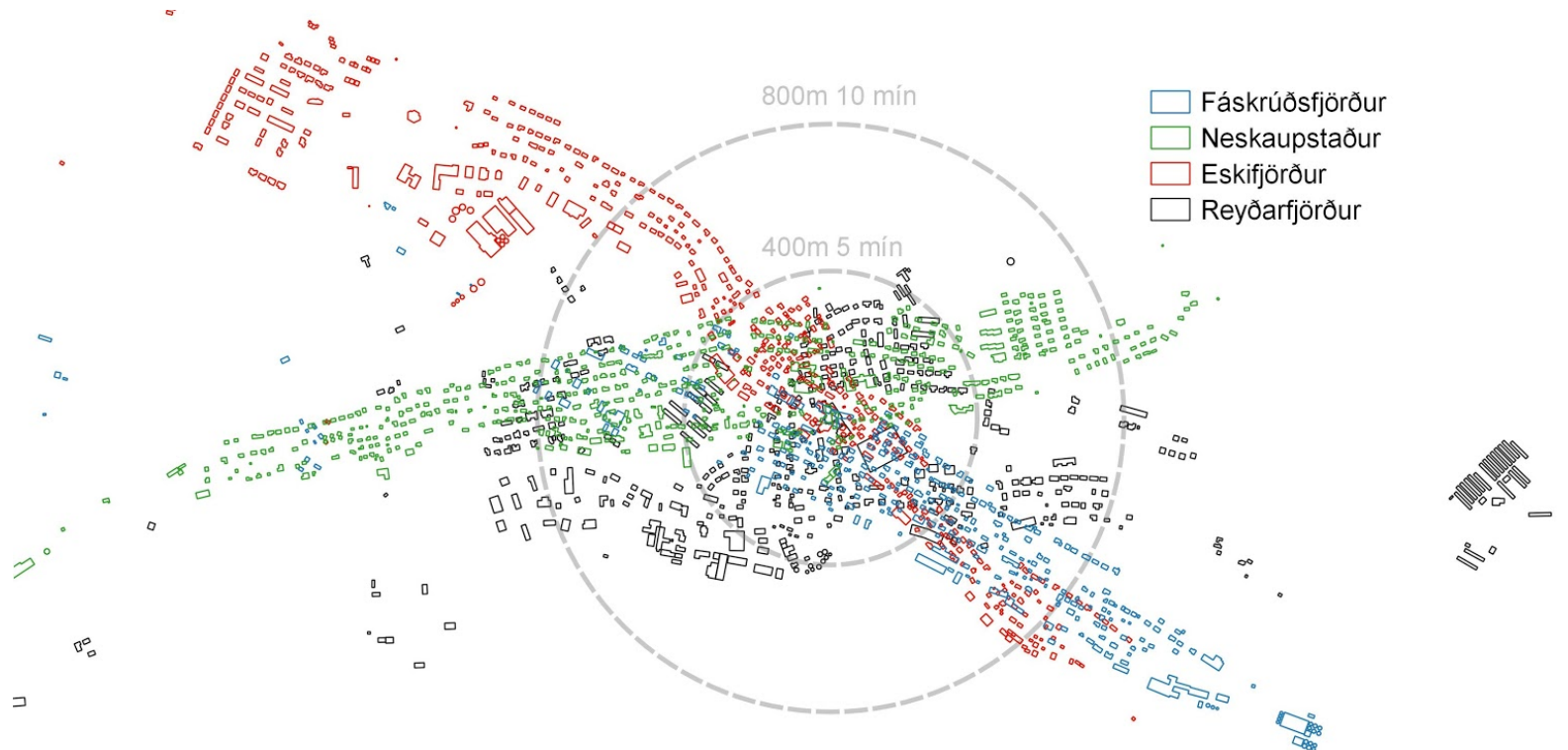
Stuðlar fyrir fjölbýli

4.10 Göngufjarlægðir

Vegna landslagsins verða bæirnir langir og mjóir en það lengir að sama skapi göngufjarlægðir. Myndin sýnir stærstu bæina í sama skala með miðpunkt göngufjarlægða við grunnskóla hvers bæjar. Húsin á myndinni eru frá Open Street Map.

Í landsskipulagsstefnu er gert ráð fyrir að skilgreind séu vaxtarmörk þéttbýlisstaða.

Í framtíðarsýn fyrir Sóknaráætlun Austurlands 2020-2024 er talað um metnaðarfulla byggingu hjólreiðastíga.

4.11 Samfélagsþjónusta

Heilsugæslustöðvar, grunnskólar, tónlistarskólar, íþróttahús, sundlaugar og bókasöfn eru í öllum 6 byggðarkjörnum.

Hjúkrunarheimili eru í Neskaupstað, á Eskifirði, Fáskrúðsfirði og Breiðdalsvík.

Framhaldsskóli, Verkmenntaskóli Austurlands, er í Neskaupstað.

Ekki er gert ráð fyrir að afmarka þurfi stærri svæði í þéttbýli fyrir skóla. Nýlega hafa leikskólar á Reyðarfirði og Eskifirði verið stækkaðir.

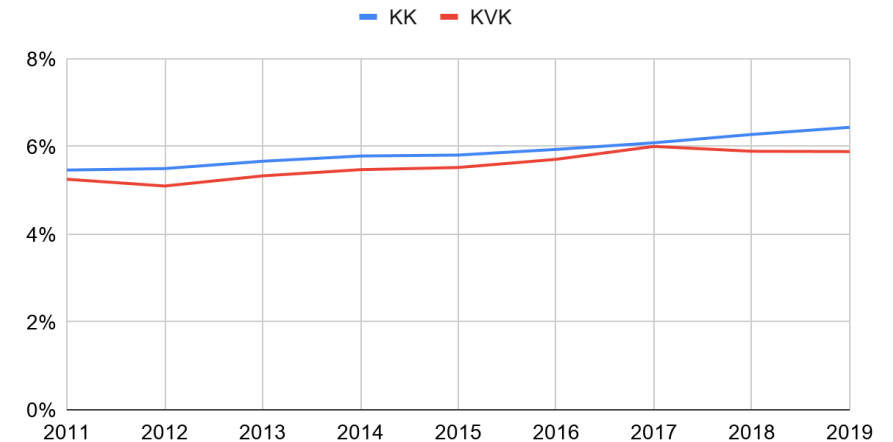
Finna þarf lóð fyrir húsnæði sem hentar skjólstæðingum félagsþjónustu með miklar og flóknar þjónustuparfir. Staðsetning lóðarinnar þyrfti að vera þannig að íbúar myndu ekki valda nágrönnum ónæði en þó þannig að íbúar hafi aðgengi að þjónustustofnunum þess byggðarkjarna sem íbúðarlóðin yrði staðsett í.

Fjölgun hjúkrunarrýma í Hulduhlíð á Eskifirði kallar á stækkun með viðbyggingu.

Stefna hefur verið sett um að háskóli verði í Fjarðabyggð og verður staðsetning hans og skyldrar starfsemi eitt af viðfangsefnum endurskoðunarinnar.

Huga þarf að staðsetningu og landrými fyrir kirkjugarða.

Hlutfall íbúa á eftirlaunaaldri

Myndin sýnir hlutfall karla og kvenna 67 ára og eldri af heildaríbúafjölda hvers árs.

4.12 Frístundabyggð

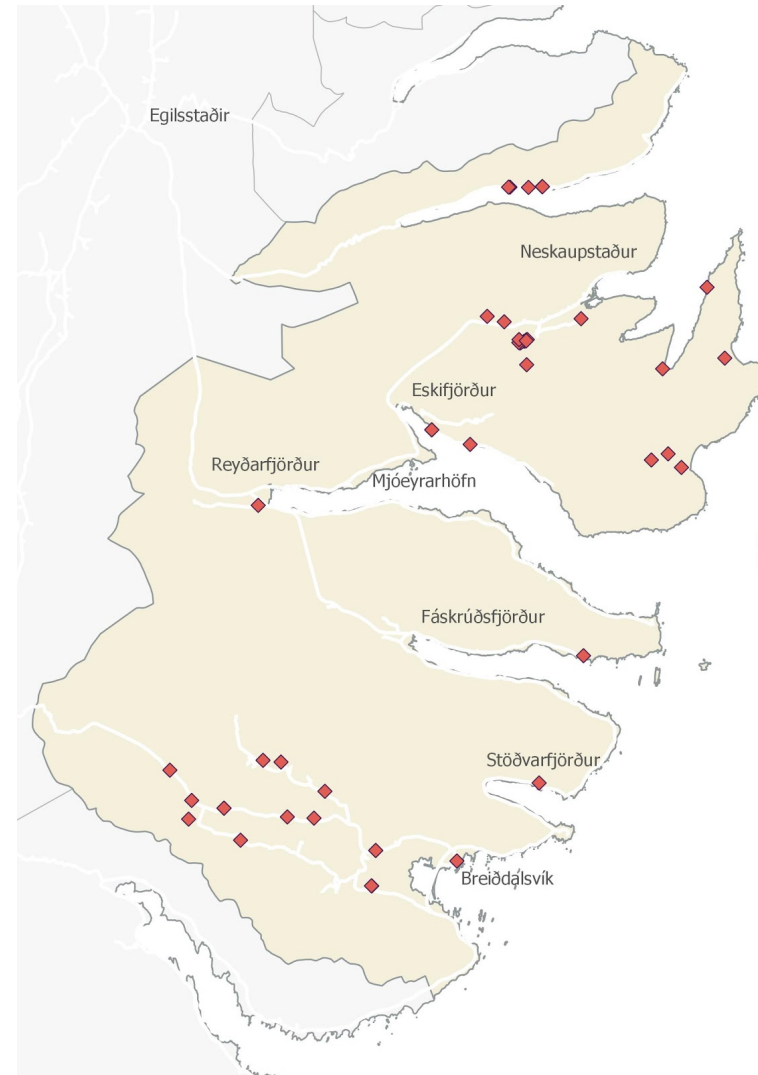
Skv. gögnum Þjóðskrár er 61 sumarhús í sveitarfélaginu en ekki víst að sú skráning sé tæmandi, sjá staðsetningu þeirra hér til hliðar. Þar af eru 39 á landbúnaðarsvæðum, 2 í Brekkuporpi, 8 á skipulögðu frístundabyggðarsvæði í Skuggahlíð, 11 á Mjóeyri og 1 innan þéttbýlis í Breiðdalsvík.

Í Skuggahlíð í Norðfirði er í gildi deiliskipulag frá 2012 sem gerir ráð fyrir 53 húsum, þar af eru 8 byggð.

Auk Skuggahlíðar eru þrjú önnur svæði skilgreind fyrir frístundabyggð:

- Áreyjar, innst í Reyðarfirði. Þar hefur ekkert hús verið byggt.
- Útstekkur við norðurströnd Reyðarfjarðar. Þar hefur ekkert hús verið byggt.
- Fannardalur, Norðfirði. Þar er í gildi deiliskipulag frá 2018 sem gerir ráð fyrir 5 húsum en ekkert þeirra hefur verið byggt.

Setja þarf stefnu um skilyrði fyrir jákvæðri umsögn sveitarstjórnar um umsóknir um leyfi til reksturs gistipjónustu í flokki II á svæðum fyrir frístundabyggð.

5 Atvinnustarfsemi

Með bættum samgöngum, einkum með tilkomu jarðganga, hafa bæirnir í Fjarðabyggð nálgast það að verða eitt atvinnusvæði. Áætlunarferðir á vegum ALCOA eru vísir að almenningsamgöngum sem starfsfólk annarra fyrirtækja getur nýtt sér. Nokkuð er um að fólk búi t.d. á Egilsstöðum en vinni í Fjarðabyggð. Með þessu hefur aðgangur atvinnulífsins að fjölbreyttu vinnuafli batnað.

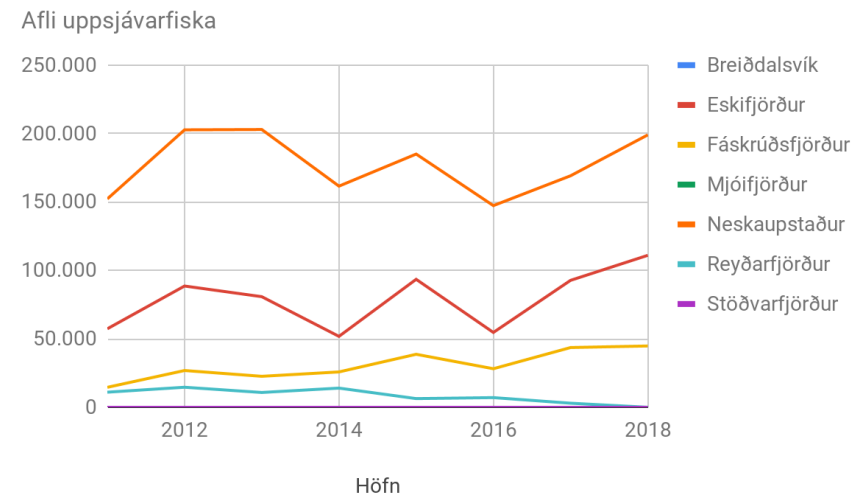
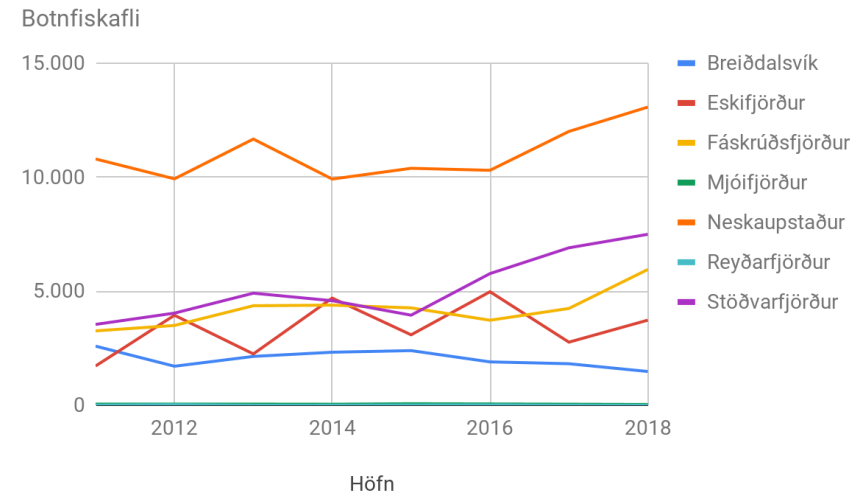
Við endurskoðunina verður farið yfir fyrirsjáanlega þörf fyrir atvinnusvæði, þ.e. einkum hafnir, iðnaðarsvæði og athafnasvæði.

5.1 Hafnir

Verulegum hluta af fiskafli þjóðarinnar er landað í höfnum Fjarðabyggðar en magnið er nokkuð breytilegt milli ára. Myndirnar hér til hliðar sýna hve miklum afla er landað í hverjum þéttbýliskjarna (gögn Hagstofu).

Skoða þarf líklega þróun hafnarsvæðanna ásamt iðnaðar- og athafnasvæðum sem þeim tengjast, m.a. vegna fiskveiða, vinnslu og vöruflutninga.

Stefnt er að aukinni sjávarhengdri upplifun ferðafólks og kann það að kalla á bætta aðstöðu, til dæmis fyrir skemmtiferðaskip.

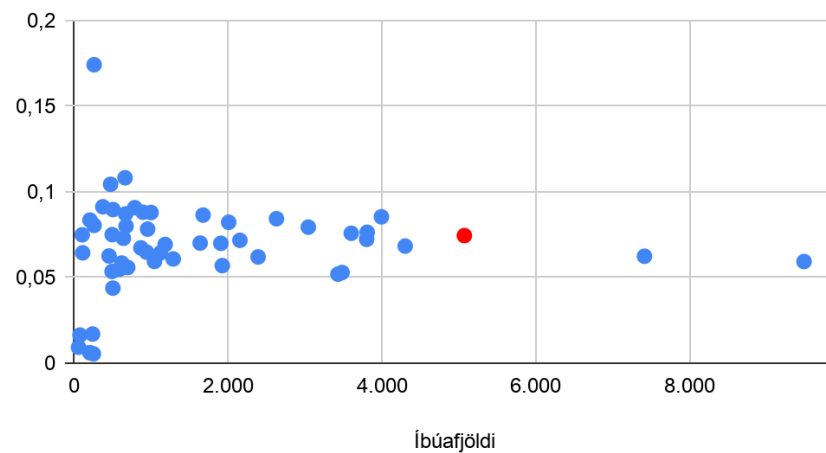

5.2 Störf í opinbera geiranum

Í Fjarðabyggð voru 243 stöðugildi á vegum ríkisins í árslok 2018 (Byggðastofnun, september 2019). Það svarar til 0,048 stöðugilda á íbúa í Fjarðabyggð meðan samsvarandi hlutfall er 0,069 fyrir landið allt.

Á vegum sveitarfélagsins voru 376,6 stöðugildi þann 1. apríl 2019, sem er í meðallagi miðað við hlutfall af íbúafjölda í öðrum sveitarfélögum. Myndin til hliðar sýnir þetta hlutfall fyrir sveitarfélög með innan við 10.000 íbúa. Fjarðabyggð er sýnd með rauðum punkti (Árbók sveitarfélaga, tafla 17). Störf á vegum ýmissa samstarfsverkefna eru ekki talin með.

Stöðugildi á vegum sveitarfélags sem hlutfall af íbúafjölda

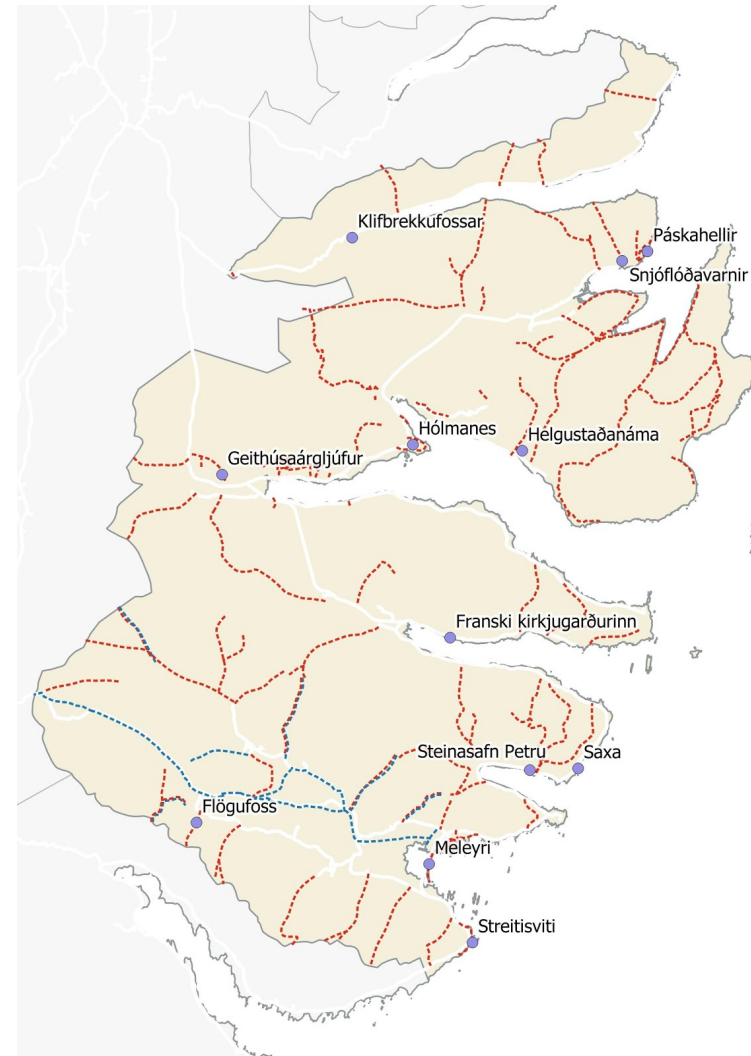
5.3 Ferðapjónusta

Meðal áhersluatriða í Áfangastaðaáætlun Austurlands sem varða skipulag landnotkunar í Fjarðabyggð eru:

- Þróun gönguleiða og áhugaverðrar náttúruupplifunar í útivist.
- Nýta fjölbreytni í leiðavali og bæta áningarstaði.
- Þróun ferðamennsku á sjó, t.d. móttöku skemmtiferðaskipa, könnun Austurlands frá sjó og sjávar tengdar upplifanir.
- Blöndun ólíkra gistimöguleika.

Í áfangastaðaáætluninni eru tilgreindir 12 ferðamannastaðir sem eru ýmist nú þegar vinsælir viðkomustaðir eða staðir sem gætu þróast sem slíkir. Þessir staðir eru sýndir á kortinu hér til hliðar. Gönguleiðir skv. gildandi aðalskipulagi eru sýndar með rauðri brotalínu og reiðleiðir með blárrí.

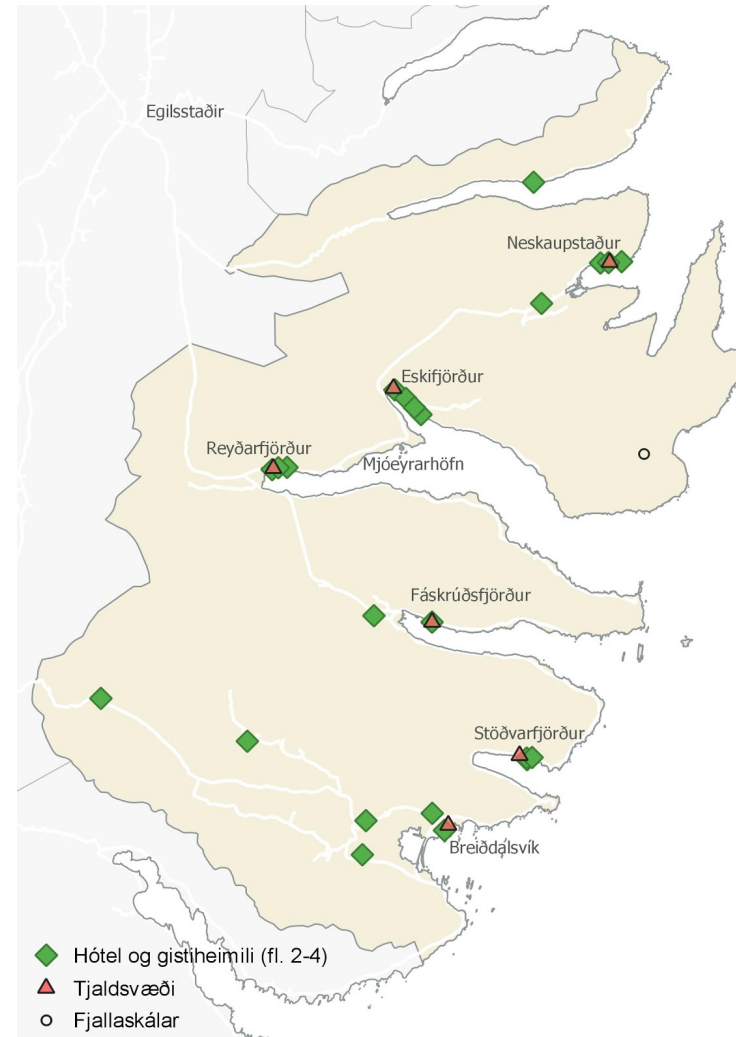
Eðlilegt er að skoða samhengi þessara staða við landnotkun í skipulaginu og tengsl þeirra við innviði, t.d. vegi og gönguleiðir.

Gisting

Ferðamálastofa birtir gögn um staðsetningu ferðapjónustuaðila á landinu og þjónustuflokka. Undir flokkinn “gisting” falla gististaðir með rekstrarleyfi í flokki 2-4 skv. reglugerð um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, þ.e. gististaðir aðrir en heimagisting. Á vegum þessara aðila eru um 350 gistirými og um 1000 rúm hjá 23 rekstraraðilum, sjá kortið til hægri. Tjaldsvæði eru í þéttbýliskjörnunum.

Að öðru leyti er lítið til af opinberum gögnum um umfang ferðapjónustu eftir sveitarfélögum.

6 Innviðir

6.1 Vegir og stígar

Í Sóknaráætlun Austurlands 2020-2024 segir svo í leiðarljósum:

Á Austurlandi tengja göng staði. Áhersla er á vistvænan samgöngumáta bæði með stuðningi við umhverfisvæn farartæki m.a. í almenningssamgöngum og metnaðarfulla byggingu hjólreiðastíga. Innanlandsflug er öflugt og á allra færi. Reglulegt beint flug til útlanda er um Egilsstaðaflugvöll.

Skv. 32. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013 ber sveitarfélögum við gerð aðalskipulags að gera tillögu að skrá um vegi aðra en þjóðvegi í náttúru Íslands þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil. Skipulagsstofnun ber að sjá til þess að Vegagerðinni berist upplýsingar um vegaskrá í viðkomandi sveitarfélagi til skráningar og birtingar í vegaskrá skv. 1. mgr. þegar aðalskipulag hefur verið staðfest.

Gerðar hafa verið áætlanir um rúmlega 12 km langan stofnstíg fyrir gangandi og hjólandi milli Reyðarfjarðar og Eskifjarðar sem ætlunin er að verði hluti af endurskoðuðu aðalskipulagi.

Í samgönguáætlun er gert ráð fyrir gerð jarðganga á milli Seyðisfjarðar og Mjóafjarðar (Seyðisfjarðargöng) og Mjóafjarðar og Fannardals (Mjóafjarðargöng) á eftir Fjarðarheiðargöngum.

6.2 Orkudreifing

Samráð verður haft við fyrirtæki í raforkudreifingu um forsendur fyrir þróun dreifikerfisins, til að tryggja sem best afhendingaröryggi. Skipulagið þarf að gera ráð fyrir framkvæmdum sem nauðsynlegar kunna að vera.

6.3 Fjarskipti

Samráð verður haft við fjarskiptafyrirtæki um nauðsynlega aðstöðu fyrir fjarskiptabúnað og lagnir, t.d. vegna ljósleiðara, farneta og neyðarsendinga.

7 Vernd

7.1 Náttúruvernd

Fjögur friðlýst svæði eru í Fjarðabyggð:

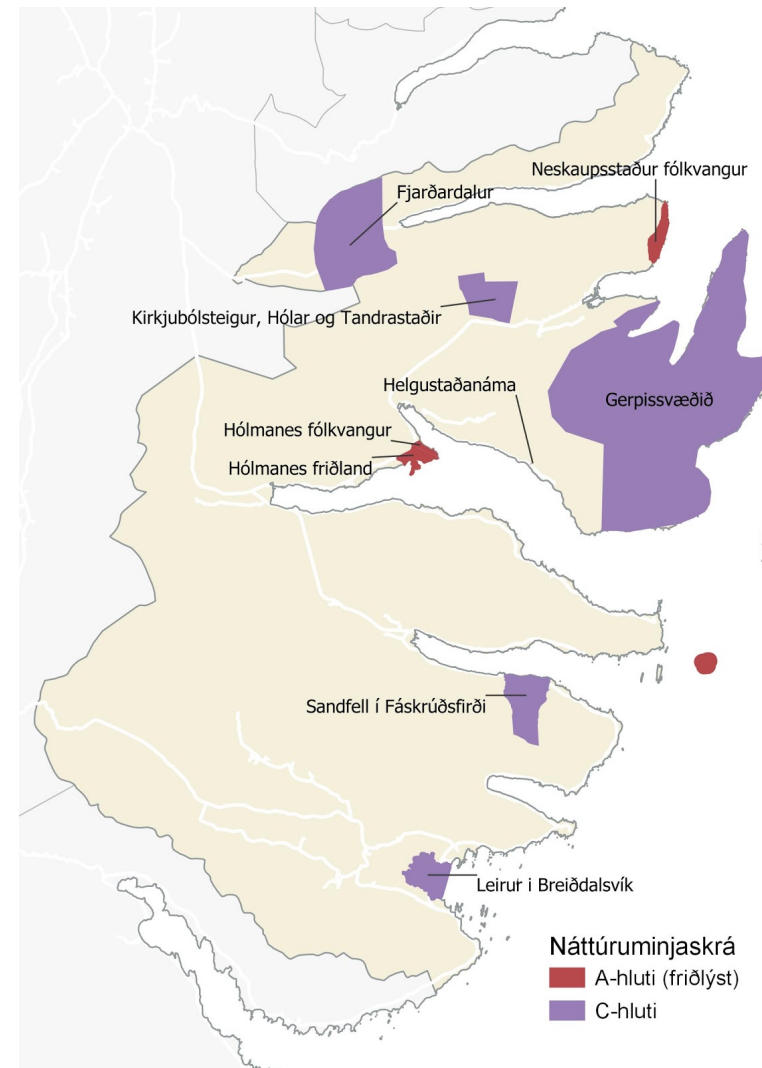
- Fólkvangur Neskaupstaðar
- Helgustaðanáma, náttúruvætti
- Hólmanes, friðland og fólkvangur
- Skrúður, friðland

Fimm svæði eru á C-hluta náttúruminjaskrár, sem biður endurskoðunar sbr. 3. bráðabirgðaákvæði laga um náttúruvernd nr. 60/2013, en stefnt er að því að endurskoðuninni ljúki fyrir árslok 2021. Svæðin eru þessi:

- Fjarðardalur, Mjóafirði
- Kirkjubólsteigur, Hólar og Tandrastaðir, Norðfirði
- Gerpissvæðið
- Sandfell, Fáskrúðsfirði
- Leirur í Breiðdalsvík

Stefnt er að friðlýsingu Gerpissvæðisins og er samstarf um það við Umhverfisstofnun hafið. Í nýtingaráætlun fyrir hafsvæði við strendur Fjarðabyggðar er tilgreint að stefna um landnotkun á svæðinu verði færð inn í aðalskipulag og friðlýsingarákvæði, eftir því sem við á.

Sýnd verða á þemauppdrætti svæði sem njóta sérstakrar verndar skv. 61. grein laga um náttúruvernd, t.d. votlendi, sjávarfitjar og leirur.

7.2 Vatnsvernd

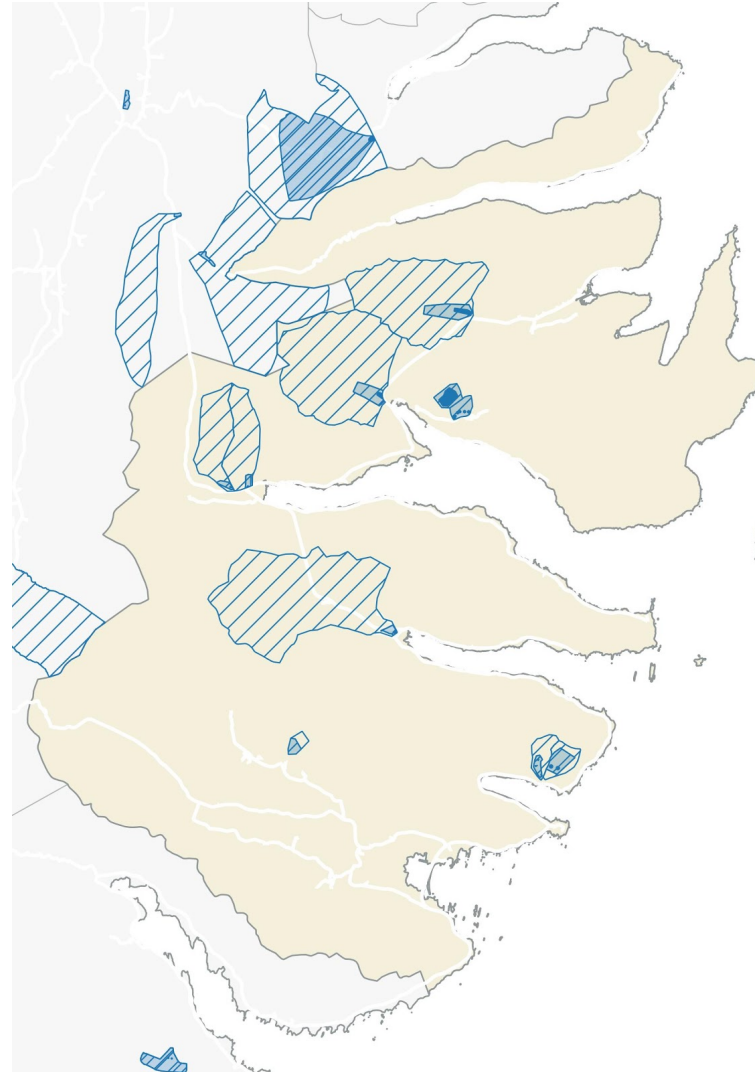
Vatnsból fyrir þéttbýlisstaði eru afmörkuð í aðalskipulagi ásamt vatnsverndarsvæðum sem skiptast í þrjú stig: brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði, sbr. reglugerð nr. 533/2001.

Bæir í dreifbýli eru yfirleitt með eigið vatnsból og eru þau ekki afmörkuð í aðalskipulaginu.

Vötn og ár njóta verndar skv. ákvæðum reglugerðar nr. 796/1999 og sveitarstjórnnum, í samstarfi við heilbrigðisnefndir, falið að flokka vatn eftir því hversu mikil áhrif mannlegrar starfsemi eru. Þessi flokkun hefur ekki farið fram og ekki er gert ráð fyrir að hún komi fram í aðalskipulaginu.

Ekki er gert ráð fyrir verulegum breytingum á fyrirkomulagi vatnsöflunar.

Unnið er að mótun vatnaáætlunar, skv. lögum um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Gert er ráð fyrir því að að kynning á vatnaáætlun og umhverfismati hennar hefjist í febrúar 2021 og standi yfir í sex mánuði. Skylt er að laga skipulagsáætlanir að þeirri stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun.

7.3 Minjavernd

Síðan gildandi skipulag var staðfest hafa ný lög um menningarminjar nr. 80/2012 tekið gildi og gerðar eru ríkari kröfur til skrásetningar minja. Kveðið er á um skráningu vegna skipulags og undirbúnings framkvæmda í 16. gr. laganna. Þar segir í 1. mgr.:

Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgangið eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi. Minjastofnun Íslands setur reglur um lágmarkskröfur sem gera skal til skráningar fyrir hvert skipulagsstig og er heimilt að gera samkomulag við skipulagsyfirlönd um framvindu skráningarstarfsins enda sé tryggt að því verði lokið innan hæfilegs tíma.

Við endurskoðun þessa aðalskipulags er gert ráð fyrir því að friðlýstar fornminjar komi fram á aðalskipulagsupprætti en að öðru leyti sé skráning fornleifa tengd deiliskipulagi og leyfisveitingum.

Nokkur munur er á því hvers konar minjar eru merktar inn á aðalskipulagsupprætti Breiðdalshrepps og Fjarðabyggðar verður það samræmt.

7.4 Hverfisvernd

Sveitarstjórn getur sett ákvæði um hverfisvernd til að vernda sérkenni eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúruvinnur, landslag eða gróður vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um friðun sé að ræða samkvæmt öðrum lögum. Ákvæði um hverfisvernd verða yfirfarin við endurskoðunina, t.d. með hliðsjón af samræmi milli aðalskipulags Breiðdalshrepps og Fjarðabyggðar.

8 Náttúruvá

8.1 Ofanflóð

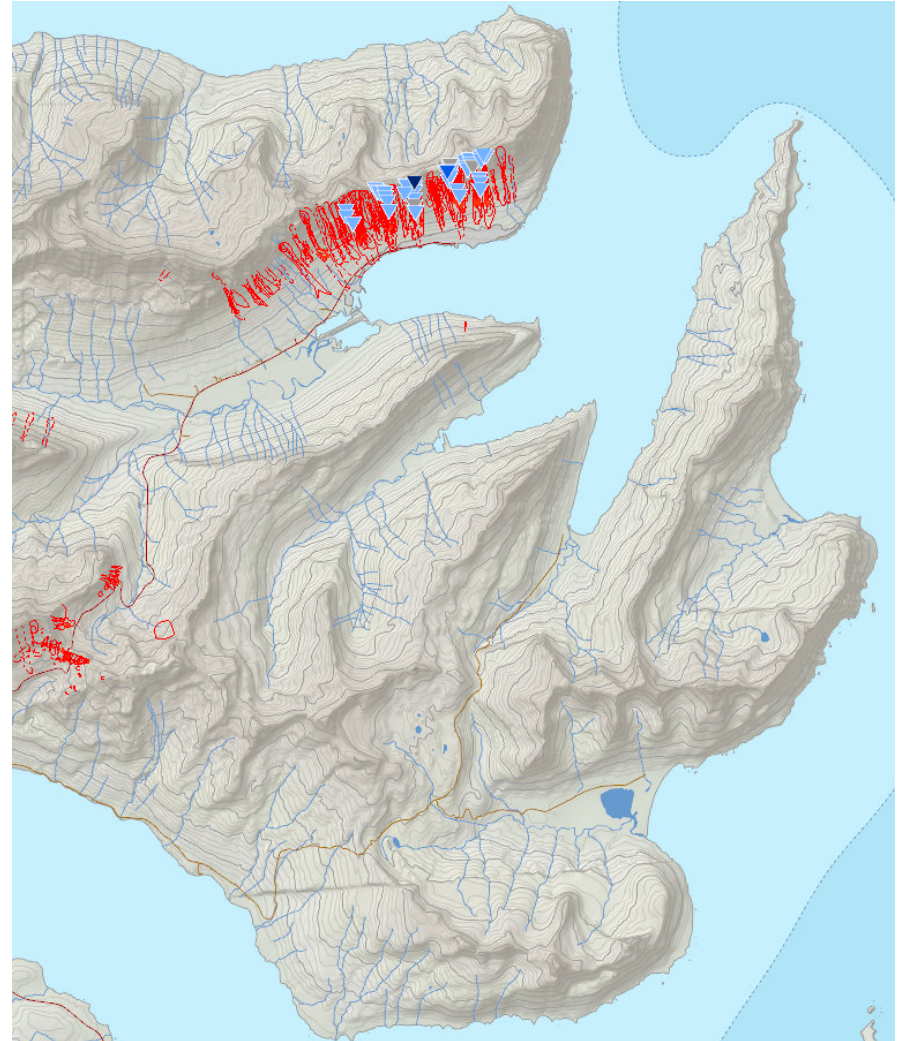
Veðurstofan vinnur að endurskoðun hættumats vegna ofanflóða, m.a. þar sem varnavirki hafa verið reist. Byrjað verður á endurskoðun fyrir Neskaupstað en ekki liggur fyrir hvenær endurskoðun fyrir sveitarfélagið allt lýkur.

8.2 Hætta vegna loftslagsbreytinga

Sífelld fjölga vísbendingum um að breytingar á loftslagi séu í vændum. Við endurskoðun aðalskipulagsins þarf að skoða með hvaða hætti rétt sé að bregðast við, t.d. varðandi eftirtalin atriði:

- Breytingar á meðalsjávarstöðu
- Auknar öfgar í veðurfari og áhrif þeirra á rof, mannvirki og innviði
- Óæskilegar breytingar á vistkerfum

Samráð við vísindastofnanir um þessi atriði er mikilvægt.

Skjáskot úr ofanflóðakortasjá Veðurstofu Íslands.

<http://ofanflodakortasja.vedur.is/ofanflod/>

9 Auðlindir og vistkerfi

9.1 Fiskeldi og nýting fjarðanna

Þar sem stjórnsýslumörk sveitarfélaga miðast við netlög, þ.e. 115 metra út fyrir stórstraumsfjöruborð, hafa sveitarstjórnir takmörkuð áhrif á nýtingu hafsvæða þar fyrir utan. Á hinn bóginn er ljóst að þeir leyfisveitendur sem fjalla um nýtingarheimildir utan netlaga þurfa að taka tillit til þeirrar stefnu um landnotkun og annað sem sveitarstjórnir hafa sett innan sinna marka næst þeim hafsvæðum sem um ræðir. Um margvíslegar beinar og óbeinar tengingar getur verið að ræða milli svæða innan og utan netlaga, t.d. varðandi búsvæði, vistkerfi, siglingar, náttúruupplifun og mengun.

Í nýtingaráætlun fyrir hafsvæði við strendur Fjarðabyggðar eru sett fram 5 atriði sem bæjarstjórn mun eiga frumkvæði að og snerta að hluta endurskoðun aðalskipulagsins en almennt má segja að skoða þurfi alla stefnu um landnotkun með hliðsjón af víxlverkun milli þess sem gerist á landi og nýtingar utan netlaga.

Meðal þess sem bæjarstjórn hyggst gera í tengslum við endurskoðunina er að gangast fyrir kortlagningu stórstraumsfjöruborðs til þess að stjórnsýslumörk, og þar með skipulagsmörk aðalskipulagsins, séu rétt dregin.

9.2 Landbúnaður

Í landsskipulagsstefnu (gr. 2.3.1) er sett stefna um að í aðalskipulagi byggist skipulagsákvarðanir um ráðstöfun lands í dreifbýli til landbúnaðar og annarrar nýtingar á flokkun landbúnaðarlands. Ennfremur eru ákvæði í 6. gr. jarðalaga nr. 81/2004 um að flokkun landbúnaðarlands liggi til grundvallar heimild til að taka land úr landbúnaðarnotum en afla þurfi álits ráðunautar og leyfis ráðherra ef flokkunin er ekki fyrir hendi.

Ríkisvaldið hefur ekki gefið út neinar skýrar leiðbeiningar til sveitarfélaga um fyrirkomulag á flokkun landbúnaðarlands, þrátt fyrir fyrirheit þar um í landsskipulagsstefnu (gr. 2.3.2) en nokkur sveitarfélög hafa gengist fyrir henni á eigin spýtur í tengslum við endurskoðun aðalskipulags. Flokkunin hefur þá jafnan miðast við það hversu hentugt land er til akuryrkju og kallað til fagfólk á því sviði.

Gert er ráð fyrir því að flokkun landbúnaðarlands verði hluti af endurskoðuninni og að hún verði með svipuðu sniði og fordæmi eru um, t.d. með skilgreiningu fjögurra flokka og afmörkun lands sem fellur í hvern flokk.

Auk flokkunar landbúnaðarlands verða yfirfarin almenn ákvæði um mannvirkjagerð á landbúnaðarsvæðum, t.d. heimildir til að reisa frístundahús á bújörðum, smávirkanir, fjarskiptamannvirki og þess háttar sem ætla má að fyrirfinnist á landbúnaðarsvæðum án þess að um það sé fjallað sérstaklega.

9.3 Skógrækt og landgræðsla

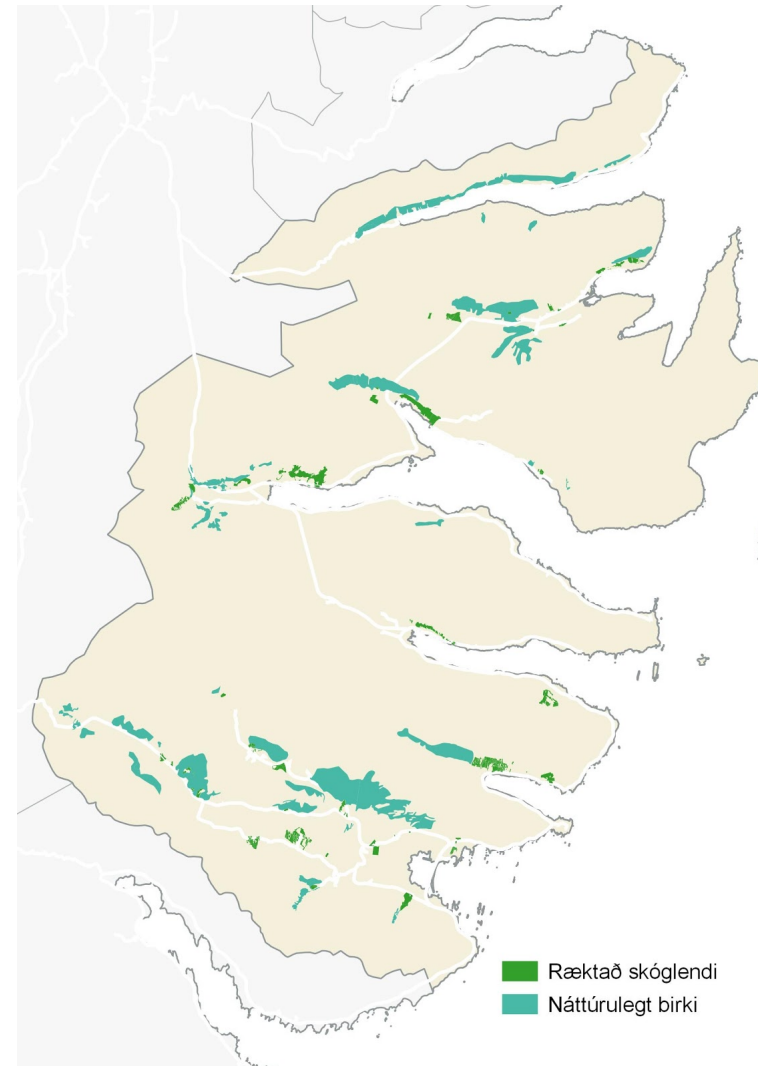
Skógrækt er ekki mjög umfangsmikil í Fjarðabyggð en töluvert um náttúrulegt birki, sjá mynd hér til hliðar. Skv. gögnum Skógræktarinnar er náttúrulegt birki innan Fjarðabyggðar 5.583 ha og ræktað skóglendi 1.195 ha.

Skógar geta haft mikil áhrif á ásýnd landsins og tegundasamsetningu. Þeir mynda skjól fyrir útivist og gefa endurnærandi útivistarumhverfi. Þá er ótalið mikilvægt hlutverk þeirra við bindingu kolefnis og er gróflega áætlað í kafla 10 um losun hér á eftir að innan Fjarðabyggðar bindi núverandi ræktaðir skógar og birki um 30.000 tonn CO₂ á ári.

Í Sóknaráætlun Austurlands er sett stefna um að kanna útbreiðsla skóga á Austurlandi og meta landið með tilliti til skógræktar. Meðal markmiða er að skógarþekja verði 5% á Austurlandi á svæði Skógræktar ríkisins árið 2030. Ný lög um skóga og skógrækt nr. 33/2019 tóku við af lögum um skógrækt á lögbýlum nr. 95/2006 en þar var sett markmið um að í hverjum landshluta skuli stefnt að ræktun skóga á að minnsta kosti 5% af flatarmáli láglandis neðan við 400 m yfir sjávarmáli. Þetta tölusetta markmið er ekki að finna í nýju lögunum en það lifir áfram Sóknaráætlun Austurlands.

Engin virk landgræðslusvæði er að finna í Fjarðabyggð fyrir utan 48 ha uppgræðslusvæði í Breiðdal. Á nokkrum jörðum er Landgræðslan í samstarfi við bændur undir verkefninu Bændur græða landið.

Bæði Skógræktin (skogur.is) og Landgræðslan (land.is) eru með vefsjár þar sem sjá má umrædd svæði.

9.4 Orkuvinnsla

Vatnsorka

Eina vatnsorkuverið í Fjarðabyggð er Búðarárvirkjun á Reyðafirði með uppsett afl 250 kW. Sveitarfélagið hefur nýlega dregið sig út úr rekstri virkjunarinnar og dreifveitu með sölu til Rarik og Orkusölnnar. Meðal þess sem skoða þarf við endurskoðun aðalskipulagsins er hvort ástæða sé til að ýta undir smávirkanir, t.d. með almennum ákvæðum fyrir landbúnaðarsvæði.

Vindorka

Sífelld er farið að líta meira til þess að beisla vind á Íslandi til að mæta vaxandi orkuþörf.

Landsvæði þurfa þó að uppfylla ákveðin skilyrði svo að vindorkunýting sé þar fýsileg og hagstæð fyrir stærri vindorkuver. Jafnframt er augljóst að sum svæði henta ekki fyrir slíka orkuframleiðslu. Það á t.d. við um svæði þar sem vindur er ónógur, svæði þar sem takmarkanir gilda vegna verndar náttúru eða lífríkis og svæði þar sem byggð er mikil eða eru nálægt byggð. Ekki er heldur talið vænlegt að vera of nálægt fjallgördum vegna misvinds sem skapast við slíkar aðstæður. Einnig er mikilvægt að líta til þess hvort að aðgengi sé að flutningskerfi raforku, sem að lækkar stofnkostnað við vindorkuver og flutningstöp.

Í landsskipulagsstefnu er því beint til sveitarfélaga að taka afstöðu til þess við skipulagsgerð sína hvort taldir eru möguleikar á orkuframleiðslu í dreifbýli með vindorku, í sátt við náttúru og samfélag (sjá gr. 2.5.1).

Eins og sagt var áður þarf að horfa þar á nýtingarmöguleika vindorkuvera frá mismunandi sjónarhornum því ákjósanlegur staðsetning þeirra ræðst ekki einungis út frá vindhraða heldur einnig innviðum og samræmi við aðra

landnotkun og hagsmuni. Það þarf því að líta til þessara ólíku þátta því allir hafa þeir áhrif á nýtingargetuna.

Vindmyllur framleiða orku þegar við vindhraða milli 4 og 25 m/s, en við meiri hraða hætta þær framleiðslu. Almennt er þó talið að ákjósanlegt sé að meðalvindhraði sé ekki undir 7,2 m/s í 100 m hæð og vindur sé stöðugur bæði hvað varðar vindátt og vindstyrk. Almennt er talið að orkuframleiðsla nái hámarki þegar meðalvindhraði er um 12 m/s og vindhraðinn stöðugur og lítið um hviður. Misvindi skapast oft við fjallgarða og er því ekki æskilegt að staðsetja vindorkuver við fjöll. Hætta á ísingu vex með hæð og ef ísing safnast á spaða getur myndast ískast.

Fjórar háspennulínur liggja í gegnum sveitarfélagið. Þetta eru Fljótisdalslína, Fáskrúðsfjarðarlína, Neskaupstaðarlína og Eskifjarðarlína. Það er þó engin háspennulína í grennd við Breiðdalsvík. Flutningsgeta ætti því að vera ágæt í sveitarfélaginu.

Þótt vindur sé nægur í fjalllendi Fjarðabyggðar er landslag þar almennt óheppilegt vegna hæðar og bratta. Í fjörðum og dölum er vindur á hinn bóginn of lítill, misvindi af nálægum fjöllum og önnur landnotkun nálæg. Náttúruvernd, t.d. á Gerpissvæðinu, getur einnig fækkað stöðum sem til greina koma.

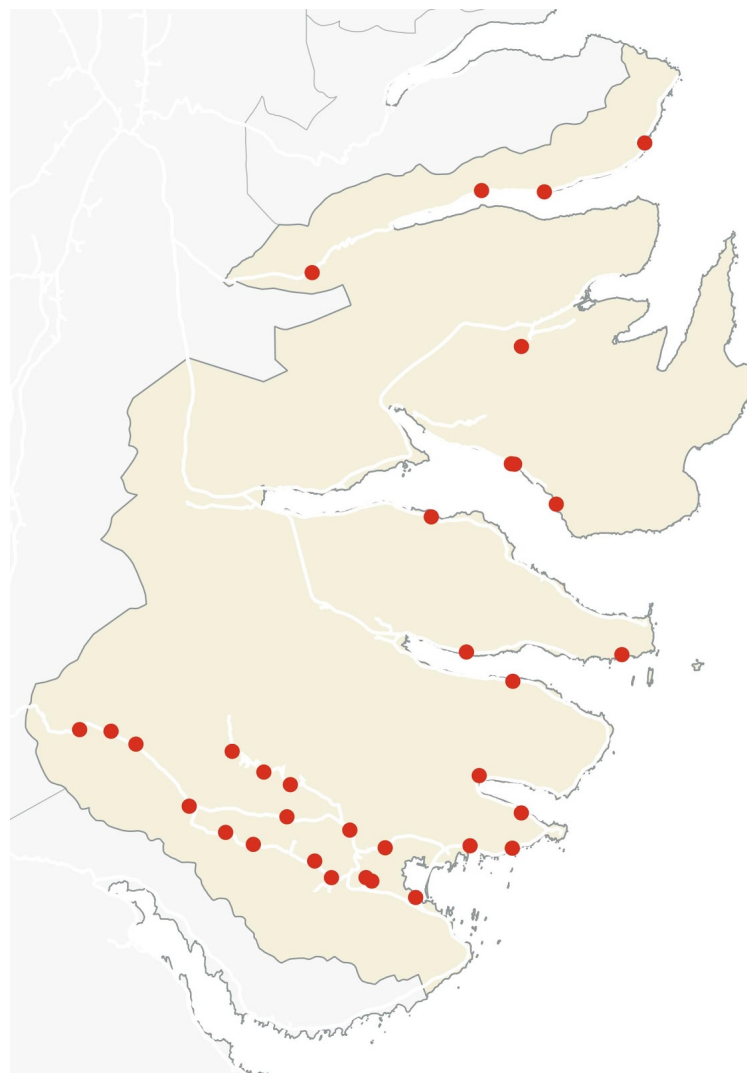
Það er þó ekki hægt að útiloka að með nákvæmari rannsóknum væri hægt að finna hentug svæði fyrir smærri vindorkuver.

9.5 Efnistaka

Fara þarf yfir efnistökuastaði á landi og endurskoða heimild í gildandi skipulagi til efnistöku í árfarvegum, einkum þar sem slík efnistaka getur haft áhrif á lífríki.

Myndin til hliðar sýnir efnistökuastaði í gildandi skipulagi.

Efni hefur einnig verið tekið til hafnarframkvæmda af sjávarbotni utan netlaga og er sú efnistaka því ekki innan sveitarfélagsmarka. Orkustofnun veitir leyfir fyrir efnistöku utan netlaga.

10 Losun

10.1 Gróðurhúsalofttegundir og orkuskipti

Ein helsta uppspretta koldíoxíðlosunar á Íslandi er framræst votlendi. Þar kemst súrefni að kolefni í plöntum sem áður voru á kafi í vatni og þannig varðar fyrir oxuninni. Afleiðingin er nokkurs konar bruni gróðurleifanna sem koma upp úr kafinu. Vegna áhrifa koldíoxíðs á loftslag er mikilvægt að skoða framræst votlendi í aðalskipulaginu, ásamt annarri landnotkun sem kann að hafa áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda.

Góð landupplýsingagögn um umfang framræsts votlendis eru ekki fyrir hendi en gróf ágiskun, út frá t.d. þegar kortlögðum framræsluskurðum og athugunum á loftmynd gefur gróft mat á umfanginu:

- Tún innan Fjarðabyggðar eru alls rúmlega 2.000 ha.
- Þar má ætla að um 3/4 séu á framræstu landi, þá um 1.500 ha.
- Aflögð tún á framræstu landi eru a.m.k. 500 ha.

Í losunarbókhaldi Íslands (National Inventory Report, Iceland 2019) er miðað við að framræst votlendi losi 20,9 tonn á hvern hektara. Gróflega áætlað losar framræst votlendi í Fjarðabyggð því um 40.000 tonn af koldíoxíði ári en stærsti hlutinn er frá framræstu ræktarlandi í notkun við matvælaframleiðslu og því ekki auðvelt að stöðva losunina þar.

Til samanburðar má taka meðalstóran fólksbíl sem losar 140 g/km af CO₂. Ef honum er ekið 15.000 km á ári er árleg losun 2,1 tonn á ári. Framræsta landið losar því gróflega á við 2.000 fólksbíla.

Álver ALCOA losar um 1,54 tonn koldíoxíðs á hvert tonn af framleiddu áli og framleiðslugetan er 360 þúsund tonn á ári. Losun álversins er því um 25 föld losun framræsta votlendisins og á við 260.000 fólksbíla.

Á móti losun kemur binding kolefnis t.d. í skógrækt. Bindingin er mismikil eftir tegundum, frá 3,5 tonnum á hektara í birkiskógi og upp í 20 tonn á hektara á ári í asparskógi.

Skv. gögnum Skógræktarinnar er náttúrulegt birki innan Fjarðabyggðar 5.583 ha og ræktað skóglendi 1.195 ha. Árleg binding skóganna gæti þá verið tæp 30.000 tonn á ári.

Við endurskoðun aðalskipulagsins þarf að fara nánar í greiningu á losun og bindingu og kanna hvernig stefna um landnotkun getur stuðlað að minni losun og aukinni bindingu, bæði á landi í eigu sveitarfélagsins og í samstarfi við aðra landeigendur.

10.2 Förgun úrgangs

Sveitarfélagið rekur urðunarstað í landi Pernuness í Reyðarfirði. Nýlega var gefið út endurnýjað starfsleyfi fyrir urðun allt að 3000 tonna á ári, til ársins 2036.

11 Tilhögun umhverfismats

Aðalskipulag er áætlun á vegum stjórnvalds (sveitarstjórnar) þar sem gera má ráð fyrir að fram komi stefna um meiri háttar framkvæmdir. Þá ber stjórnvaldinu (þ.e. sveitarstjórninni) að útskýra af hverju valið var að fella framkvæmdina inn í áætlunina með þeim hætti sem gert var, með hliðsjón af umhverfisáhrifum hennar og með samanburði við aðra kosti sem til greina komu.

Hér er gerð grein fyrir því hvert fyrirkomulag umhverfismats fyrir hið endurskoðaða aðalskipulag verður, en um það gilda ákvæði laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006.

Umhverfismat byggist að verulegu leyti á alþjóðlega samræmdri aðferðafræði sem er til þess fallin að fram komi markviss og hlutlæg umfjöllun um umhverfisáhrif. Ekki verður hjá því komist að sumt sé háð gildismati en leitast er við að leiða fram upplýsingar um þekkt orsakasamhengi eftir því sem hægt er. Einnig þarf að taka tillit til þess hvernig skipulagsáætlanir eru stigskiptar, í svæðis-, aðal- og deiliskipulag og er sjónarhorn umhverfismatsins í samræmi við skipulagsstigið, í þessu tilfelli aðalskipulag. Búast má við því að t.d. á deiliskipulagsstigi liggi ítarlegri upplýsingar fyrir og þá hægt að fara dýpra í matið á áhrifunum og skoða nánari útfærslu framkvæmda.

Umhverfismatið byggir á þremur meginatriðum sem varða áform skv. áætluninni og felast í svörum við eftirfarandi spurningum:

Umhverfisþættir: Hvaða þættir í umhverfinu eru líklegastir til að verða fyrir verulegum áhrifum?

Viðmið: Hvaða sjónarmið, sem fram koma í annarri opinberri stefnumörkun, geta hjálpað okkur að meta hversu þýðingarmikil áhrifin eru?

Valkostir: Hvaða leiðir koma til greina við að ná markmiðum okkar, sem e.t.v. hefðu ólík áhrif?

Að auki ber að gera grein fyrir því hvaða afleiðingar það hefði að halda uppteknum hætti og aðhafast ekkert frekar (núllkostur). Nánari lýsing á þessum atriðum kemur fram í 6. grein laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006.

Í lögum um umhverfismat áætlana kemur fram að samráð skuli haft við Skipulagsstofnun þegar tekin er ákvörðun um umfang og nákvæmni upplýsinga í umhverfisskýrslunni. Hlutverk þessa kafla er að gera grein fyrir umfangi og nákvæmni upplýsinga í umhverfismatinu.

11.1 Matsskyldar framkvæmdir

Við útgáfu þessarar verkefnis- og matslýsingar er ekki ljóst hvaða ný eða breytt stefna verður mörkuð um framkvæmdir sem eru matsskyldar. Líklegast er að um framkvæmdir af eftirfarandi tagi verði að ræða:

- Stofnvegir og/eða jarðgöng
- Hafnir og tengd aðstaða
- Orkuvinnsla
- Efnistaka
- Skógrækt

Í gildandi aðalskipulagi er ekki gert ráð fyrir neinum framkvæmdum sem hafa ekki orðið að veruleika og eru ótvírætt matsskyldar.

11.2 Umfang umhverfismatsins

Umhverfismat mun taka til þeirrar stefnumörkunar sem fram kemur við endurskoðunina og felur í sér svo verulega breytta landnotkun að búast megi við öðrum umhverfisáhrifum en fyrirsjáanleg er skv. gildandi aðalskipulagi. Þetta á alltaf við um framkvæmdir sem eru matsskyldar skv. lögum um mat á umhverfisáhrifum en getur einnig átt við um stefnu sem felur í sér dreifð áhrif í smærri stíl, t.d. um skógrækt eða ferðaþjónustu. Á þessu stigi er ekki hægt að segja fyrir um hvaða atriði verður um að ræða.

11.3 Mat á umhverfisáhrifum

Við mat á umhverfisáhrifum áætlunarinnar verður beitt þeirri aðferðafræði sem fyrirskrifuð er í lögum um umhverfismat áætlana nr. 105/2006. Fyrir hvert atriði í áætluninni sem tekið er til mats verða tilgreindir umhverfispættir sem líklegir eru til að verða fyrir verulegum áhrifum. Umhverfispættirnir ráðast því af eðli hvers atriðis og kunna að verða mismunandi eftir því hvað verið er að skoða, enda getur verið um mjög eðlisólík atriði að ræða. Að sama skapi verður leitað þeirra viðmiða sem eiga best við um umhverfispættina. Algengt er að meðal umhverfispáttar sem skoðaðir eru vegna framkvæmda séu:

- Lífríki (þ.e. gróður, fuglalíf o.þ.h.)
- Ásýnd
- Menningarminjar
- Samfélag (t.d. atvinna og búsetugæði)

Viðmið fyrir þessa umhverfispætti mætti þá sækja í helstu stefnuskjöl, t.d. þau sem talin eru upp í kafla 3 um stefnu og áætlanir hér á undan og þá skoðað hvort og hvernig þau fjalla um fyrrgreinda umhverfispætti. Einnig

getur verið um að ræða önnur viðmið eins og t.d. ákvæði í alþjóðlegum sáttmálum um vernd tegunda.

Fyrir hvert atriði verður lýst þeim kostum sem bæjarstjórn taldi raunhæfa við mótun áætlunarinnar en það getur verið mjög háð kringumstæðum hvaða kostir koma til greina. Líklegri framvindu án breyttrar stefnu verður einnig lýst.

Matið felst í greinargóðri og aðgengilegri lýsingu á því hvernig framkvæmd áætlunarinnar snertir hina tilgreindu umhverfispætti, með hliðsjón af viðmiðunum. Sérteklega verður tilgreint ef vandamál eru fyrirsjáanleg og hvernig draga má úr áhrifum með mótvægisáðgerðum.

Samhliða greinargóðri og aðgengilegri lýsingu á áhrifunum verður beitt þeim stöðluðu matseinkunnum sem Skipulagsstofnun hefur sett fram í leiðbeiningum sínum.

Samantekt mun gefa yfirsýn yfir þau áhrif sem stefnubreyting við endurskoðun aðalskipulagsins er líkleg til að valda.

Heimildaskrá

Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum, fyrsta útgáfa, september 2018.

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið.

<https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=b1bda08c-b4f6-11e8-942c-005056bc4d74>

Anna Lea Gestsdóttir (12. september 2019). Hvar eru ríkisstörfin? Fjöldi ríkisstarfa 31.12.2018. Byggðastofnun.

<https://www.byggdastofnun.is/static/files/Starfagreining/31.12.2018/rikiss-torf-31.12.2018.pdf>

Áfangastaðaáætlun Austurlands 2018-2021. Austurbrú.

http://www.austurbru.is/static/files/191015_austurland_dmp_summary_islensk_digital.pdf

Byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024. Alþingi 11. júní 2018.

<https://www.althingi.is/altext/148/s/1242.html>

Húsnæðisstefna og -áætlun Fjarðabyggðar 2019-2022.

<https://www.fjardabyggd.is/Media/husnaedisstefna-fjardabyggdar.pdf>

Landsskipulagstefna 2015-2026. Skipulagsstofnun, september 2016.

<https://www.landsskipulag.is/>

Mannfjöldaspa Byggðastofnunar. Byggðastofnun september 2019.

https://www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/Mannfjoldaspa/mannfjoldaspabyggdastofnunar_2019.pdf

Nýtingaráætlun fyrir hafsvæði við strendur Fjarðabyggðar. Fjarðabyggð, febrúar 2019.

<https://www.fjardabyggd.is/vidburdir-frettir-og-tilkynningar/lesa-frettir-og-vidburdir/nytingaraaetlun-fyrir-hafsvaedi-vid-strendur-fjardabyggdar>

Samband íslenskra sveitarfélaga, Árbók sveitarfélaga 2019.

<https://www.samband.is/verkefnnin/rekstur-sveitarfelaga/arbok-sveitarfelaga/arbok-sveitarfelaga-2019/>

Samgönguáætlun fyrir árin 2020-2034, tillaga til þingsályktunar. Alþingi, febrúar 2020. <https://www.althingi.is/altext/150/s/0599.html>

Sóknaráætlun Austurlands 2020-2024. Austurbrú, október 2019.

http://www.austurbru.is/static/files/Uppbyggingarsj/soknaraaetlun_austurlands_2020-2024.pdf

Vegvísir í ferðaþjónustu. Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið 2015.

https://www.dropbox.com/s/jm4cibq2ivkqx56/Vegvisir_i_ferdathjonstu-v2.pdf?dl=1

Þjóðskrá, 2019. Sérvinnsla fyrir Fjarðabyggð með gögnum um húsakost og lýðfræði.

Póroddur Bjarnason ofl. (2019). Byggðafesta og búferlaflutningar - Bæir og þorp á Íslandi vorið 2019. Byggðastofnun.

https://www.byggdastofnun.is/static/files/Skyrslur/byggdafesta/byggdafesta_34bls_2019_net.pdf